SENŲJŲ ŽIEŽMARIŲ ALBUMAS

OLIJARDAS LUKOŠEVIČIUS

SENŲJŲ ŽIEŽMARIŲ ALBUMAS

KAIŠIADORIŲ MUZIEJUS

KAIŠIADORYS • 2016

UDK 908 (474.5) (084)
Lu87

LEIDINĮ FINANSUOJA:

LIETUVOS KULTŪROS TARYBA

LIETUVOS RESPUBLIKOS KULTŪROS MINISTERIJA

REDAKTORĖ Jūratė Lakštauskienė

MAKETUOTOJAS Saulius Jankauskas

Knyga išleista pagal Žiežmarių kultūros centro parengtą projektą „Senųjų Žiežmarių albumas“. Leidinyje panaudota Lietuvos valstybės istorijos archyve saugoma dokumentinė ir iliustracinė medžiaga, senosios periodinės spaudos publikacijos, Kaišiadorių muziejuje, Lietuvos nacionaliniame muziejuje, Lietuvos nacionalinėje Martyno Mažvydo bibliotekoje, taip pat G. Naudžiūno kolekcijoje saugomos fotografijos.

ISBN 978-9986-646-50-1

© Olijardas Lukoševičius, 2016
© Kaišiadorių muziejus, 2016

ĮŽANGA

Žiežmarių centrinė aikštė, Laisvės paminklas. Čia yra Žiežmarių pagrindinis taškas, iš kurio žvelgiant galima matyti miestelio praeitį ir dabartį. Laisvės paminklo statymo iniciatoriai 1928 metais tikėjo, kad paminklas sulenkėjusį miestelį pavers lietuvišku. „Lietuviško“ stiliaus buvo statoma ir naujoji mūrinė Žiežmarių bažnyčia, kurios bokštas iškilo 1928 metais ir tapo miestelio panoramos dominante, užfiksuota senosiose fotografijose ir atvirukuose.

1940-ųjų metų Žiežmariai sulaukė būdami valsčiaus centru su kas mėnesį posėdžiaujančia valsčiaus taryba, kurią sudarė atstovai nuo seniūnijų ir prie Strėvos upės įsikūrusia valsčiaus savivaldybės raštine su aukščiausia valsčiaus valdžia – viršaičiu. Žiežmariečiai į valsčiaus tarybą siuntė net du atstovus, nes miestelis buvo dalijamas į dvi seniūnijas. Šalia valsčiaus savivaldybės kitoje gatvės pusėje – parapijos salė, klebonija, bažnyčia. Priešais bažnyčią esančioje aikštėje kiekvieną ketvirtadienį šimtai apylinkės ūkininkų suvažiuodavo su vežimais į turgų, norėdami ką nors parduoti arba pirkti, sutvarkyti reikalus valsčiaus raštinėje, pašte ar klebonijoje, apeiti parduotuves ar amatininkus, po to – arbatines, restoranus, užeigas... O prekymečių, atlaidų (ypač šv. Jokūbo dieną) ar valstybinių švenčių dienomis čia susirinkdavo tūkstančiai, nes visame valsčiuje gyveno daugiau nei 13 000 gyventojų, o miestelyje – apie 2000. Be valstybinių, religinių ir kitų tradicinių švenčių didžiausios pramogos buvo savaitgaliais kino teatre „Aušra“ rodomas kinas, retsykiais pravažiuojantis keliaujantis cirkas ar su armonika eiliuotai Žiežmarius apdainuojantis Pupų Dėdė. Dažnai žiežmariečius išjudindavo vietinės organizacijos – skautai, pavasarininkai, šauliai, ugniagesiai. Neskambant ugniagesių pavojaus varpams miestelį per šventes užliedavo šaulių būrio dūdų orkestro šventiški maršai, mokyklose vyko organizacijų suruošti vaidinimai ir vakaronės.

Miestelio ir apylinkių vaikai ėjo į vieną iš dviejų pradžios mokyklų, pradžioje jausdamiesi beveik privilegijuotieji, o nuo 1931 metų, kai mokslas Žiežmarių valsčiuje tapo privalomas, jau su mažesniu džiaugsmu. Vienoje iš jų dėstė lietuvių, o kitoje žydų kalba, nes žydų kalba miestelyje skambėjo jau ne vieną amžių, o lietuvių kalba po kelių šimtmečių nebūties vėl iš lėto įsitvirtino tik atgavus Lietuvos nepriklausomybę 1918 metais. Baigusieji pradžios mokyklas galėjo mokytis progimnazijoje (iki 1929 metų) arba žiemos sezono metu veikusioje žemės ūkio mokykloje.

Žiežmariai garsėjo tarp aplinkinių miestelių kaip didžiausias prekybos centras ne tik per tris vietas išsidėsčiusiu turgumi, bet ir savo nagingais meistrais-amatininkais, parduotuvėmis, kuriose galėjo įsigyti įvairiausių prekių – nuo ką tik iškeptų riestainių iki užsieniuose pagamintų smuikų. Tad neatsitiktinai ne tik miestelyje, bet ir didesniuose aplinkiniuose kaimuose susiburdavo styginiai orkestrėliai.

Tvarką miestelyje ir valsčiuje užtikrino Žiežmarių policijos nuovada, savo priežiūroje turėjusi ir areštinę, veikė teismas. Nelaimės atveju žiežmariečiai galėjo prisišaukti gydytoją ar felčerį, kreiptis pagalbos į dantų gydytoją ar vaistininką ir tik blogiausiu atveju guldami į Kaišiadorių ligoninę. Pagalba artimui – pagrindinis ir ugniagesių devizas.

Be mokyklų kultūrinį žiežmariečių išsilavinimą ugdė ir Žiežmarių biblioteka, centrinėje aikštėje veikęs knygynas. Sportiniai renginiai ir užsiėmimai vyko gamtoje, prie pačių gyventojų įsirengtų aikštelių, mokyklų. Pavyzdžiui, prie žemės ūkio mokyklos ar prie Strėvos žaidė futbolą, kuris buvo populiariausia sporto šaka iki 1937 metų, o vėliau, ypač nuo 1939 metų, išpopuliarėjo ir krepšinis. Klubuose, ypač tarp žydų, buvo populiarus stalo tenisas.

Žiežmariuose rezidavo Žiežmarių girininkas, buvo paštas, taupomoji kasa, liaudies bankas, kino teatras, „auto punktas“. 1940 metais buvo apie 100 verslo įstaigų, daugiausia krautuvėlių, daug batsiuvių ir siuvėjų, veikė bene aštuoni restoranai ir kelios smuklės, kepyklos, keturios odų dirbtuvės, limonado dirbtuvė, pora fotografų, malūne malė miltus, o vakarais gamino elektrą, kurios užteko kelių valandų namų apšvietimui.

Visa tai – iki 1940 metų vasaros...

4

1613 m. Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės žemėlapio fragmentas

ŽIEŽMARIŲ ISTORIJA

Manoma, kad Žiežmarių gyvenvietė egzistavo jau XIV amžiuje toje vietoje, kur prie Strėvos upės susikirto Kauno–Trakų ir Merkinės–Kernavės keliai. Nuo XV amžiaus pradžios minimas Žiežmarių dvaras buvo Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės valdovo nuosavybė, kurią tiesiogiai valdė jo vietininkas. Pavyzdžiui, Kazimiero Jogailaičio valdymo metais (1440–1492 m.) vietininkas buvo G. Ditrichovičius, XV amžiaus pabaigoje – T. Januškevičius. Lietuvos didysis kunigaikštis Aleksandras Žiežmarių dvarą ir miestelį 1495 m. atidavė valdyti savo žmonai Elenai, kuriai mirus 1513 m. jie vėl grįžo valdovo nuosavybėn. Žygimantas Senasis Žiežmarių miestelį ir seniūniją užrašė žmonai Bonai. Nuo 1518 m. Žiežmariai įkeisti J. Glebavičiui, kuris 1519 m. juos perleido J. Zavišai, o nuo 1524 m. – įkeisti P. Naruševičiui. 1534–1538 m. Žiežmarių laikytojas – iš Maskvos pabėgęs rusų bajoras S. Bielskis. 1549 m. Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės valdovas Žygimantas Augustas Žiežmarius užrašė žmonai Barborai Radvilaitei.

1550–1556 m. miestelį pasiekė badas ir maro epidemija. Netrukus po jo – prasidėjo valakų reforma (1557 m.), buvo permatuojami dvaras, miestelis, bažnyčios žemės, Žiežmarių giria, o reformos metu suformuota žemėvalda išsilaikė iki pat XX amžiaus pradžios.

1550–1553 m. Žiežmarių seniūnas buvo S. Komarovskis. 1555 m. ir 1559 m. dvaro laikytojas – S. Vloško, o 1556–1557 m. – M. Žilinskis.

1572 m. Žiežmarių dvaro pajamos sudarė 232 kapas grašių. Maždaug tuo laiku Žiežmarių miestelis valstybės iždui mokėjo 15 kapų grašių. Tuo metu Žiežmariai ilgesniam laikui atiteko Radviloms. Nuo 1591 m. Žiežmarių seniūnu tapo B. Sapiega, o dvaro laikytoju – S. Pakošas.

1580 m. miestelį du kartus nuniokojo dideli gaisrai, per kuriuos vienu metu sudegė 22, o kitu – 17 sodybų.

1600 m. Žiežmarių valsčiaus laikytoju tapus P. Slavskiui surašytas detalus miestelio inventorius. Jame išvardintos ir 108 miestelėnų šeimos, kurios valdė 104,5 sklypo. Sklypai buvo išsidėstę aplink aikštę ir penkiose gatvėse: Kauno, Vilniaus, Žaslių, Trakų ir Žemaičių. Pirmą kartą paminėtoje performuotoje keturkampėje miestelio aikštėje buvo 15 valdų, gyveno 16 šeimų. Kauno gatvė buvo pati ilgiausia, joje – 45 valdos ir 47 šeimos. Vilniaus gatvėje – 15 valdų ir 16 šeimų. Žaslių gatvėje – 14 valdų ir šeimų, po 7 kiekvienoje gatvės pusėje. Trakų gatvelė buvo trumpiausia, turėjo 4 valdas ir šeimas. Žemaičių gatvėje – 11 valdų ir šeimų. Kauno, Vilniaus ir Žaslių gatvės atitiko šių gyvenviečių kelių kryptis. Miestelyje veikė 36 midaus ir alaus karčemos, dar viena – malūne (prie aikštės – 10, Kauno g. – 13, Vilniaus g. – 7, Trakų g. – 4, Žemaičių g. – 2), taip pat buvo 17 degtinės karčemų. Dirbo nemažiau negu 45 amatininkai: 11 mėsininkų, 27 druskininkai ir kepėjai, 3 dailidės, 2 batsiuviai, siuvėjas ir katilius. Minimi du vaitai: miesto vaitas J. Lipskis ir valsčiaus – Juzekas.

1605 m. seniūnas K. Radvila išnuomojo Žiežmarius P. Nonhartui. 1640 m. Žiežmarių „deržava“ keleriems metams duota laikyti T. Karolovui su teise „laisvai nuomoti, bet nenusiaubti“. 1650 m. seniūne tapo T. Tiškevičienė, vėliau jos vyras J. Sokolinskis.

1655 m. didelę LDK dalį užėmus Rusijos kariuomenei Žiežmarių miestelis tapo „tuščias, priešo žygiavusio iš Vilniaus į Kauną, kalaviju ir ugnimi sunaikintas“. 1661 m. seniūnu tapo J. Lasockis, kuris atstatė bažnyčią. Po karo Žiežmariuose įsikūrė Starodubo bajorų, tapusių tremtiniais, seimelis. Buvęs Starodubo stalininkas A. Lietavas netgi tapo Žiežmarių seniūnu. Tuo laiku išaugo ir Žiežmarių žydų bendruomenė, kuri XVII a. pabaigoje gavusi valdovo privilegiją pasistatė ir sinagogą. Nuo seno miestelyje ir apylinkėse gyveno ir totoriai, kurie šalia miestelio turėjo savo atskiras kapines.

1702 m. miestelį nuniokojo švedų kariuomenė, o po kelerių metų apylinkes vėl nusiaubė maro epidemija. XVIII a. pradžioje Žiežmarių seniūniją ilgam perima Pociejų giminė, kuri rezidavo gretimame Kietaviškių dvare.

1777 m. paminėta parapinė mokykla, kurią lankė miestelėnų, bajorų ir valstiečių vaikai. 1780 m. surašytas detalus Žiežmarių seniūnijos inventorius. Dvaro sodyboje buvo dveji mūriniai rūmai – senieji ir naujieji su oranžerija, iš viso apie 40 gyvenamųjų ir ūkinių pastatų. Miestelyje – 132 dūmai (t. y. apgyvendinti namai, iš jų 60 – žydų). Prie aikštės buvo 10 žydų namų, iš pietų pusės – bažnyčia ir klebonija, o aikštės centre – rotušė (rotušės pastate buvo ne tik

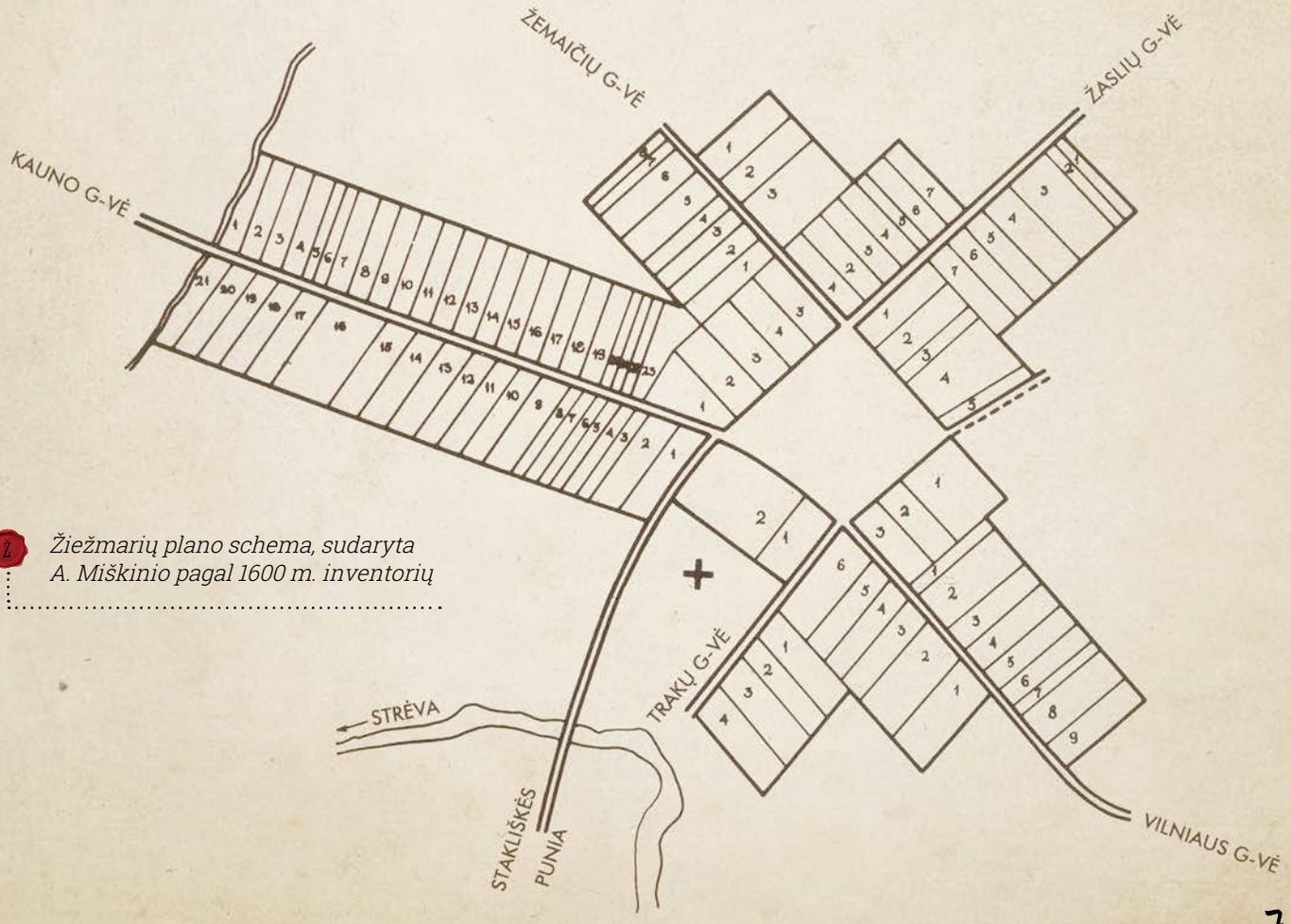

2 *Žiežmarių plano schema, sudaryta A. Miškinio pagal 1600 m. inventorių*

kalėjimas, bet ir 9 parduotuvės). Ilgiausioje Kauno gatvėje – 42 namai (27 krikščionių ir 15 žydų), Naujojoje gatvėje – 21 (iš jų – 6 žydų), Vilniaus gatvėje – 20 (13 žydų), Žaslių gatvėje – 13 (7 žydų), Bravorų gatvėje – 12 žydų namų. Pagal 1782 m. duomenis miestelyje dirbo net 70 amatininkų, iš jų 14 batsiuvių, 10 kalvių, po 6 audėjus ir stalius, 4 šaltkalviai, 3 mūrininkai, po du auksakalius, knygrišius, dailides, stiklininkus, odininkus, kailiadirbius, varkalius, apsiuvų gamintojus, kubilius, plytdirbius, po vieną katilių, puodžių, skardininką, tekintoją.

1790 m. Žiežmarių parapijoje gyveno 6218 žmonių, iš jų 5155 katalikų (430 bajorų, 719 miestelėnų, 4306 valstiečių) ir 763 žydai.

1792 m. vasario 14 d. valdovas Stanislovas Augustas patvirtino Žiežmarių miesto teises ir herbą. Vasario 27 d. ta proga miestelyje vyko iškilmingos mišios, o kitą dieną – žymusis pasilinksminimas, kurio metu Strėvininkų ekonomas miestelio vaitui nukando nosį...

1801 m. Žiežmarių valdytojas J. Poniatovskis pardavė seniūniją V. Puslovskiui. Sukilimų, bado ir epidemijų nualintą miestelį 1812 m. dar nuniokojo Prancūzijos ir Rusijos kariuomenės.

1865 m. žemėlapio fragmentas

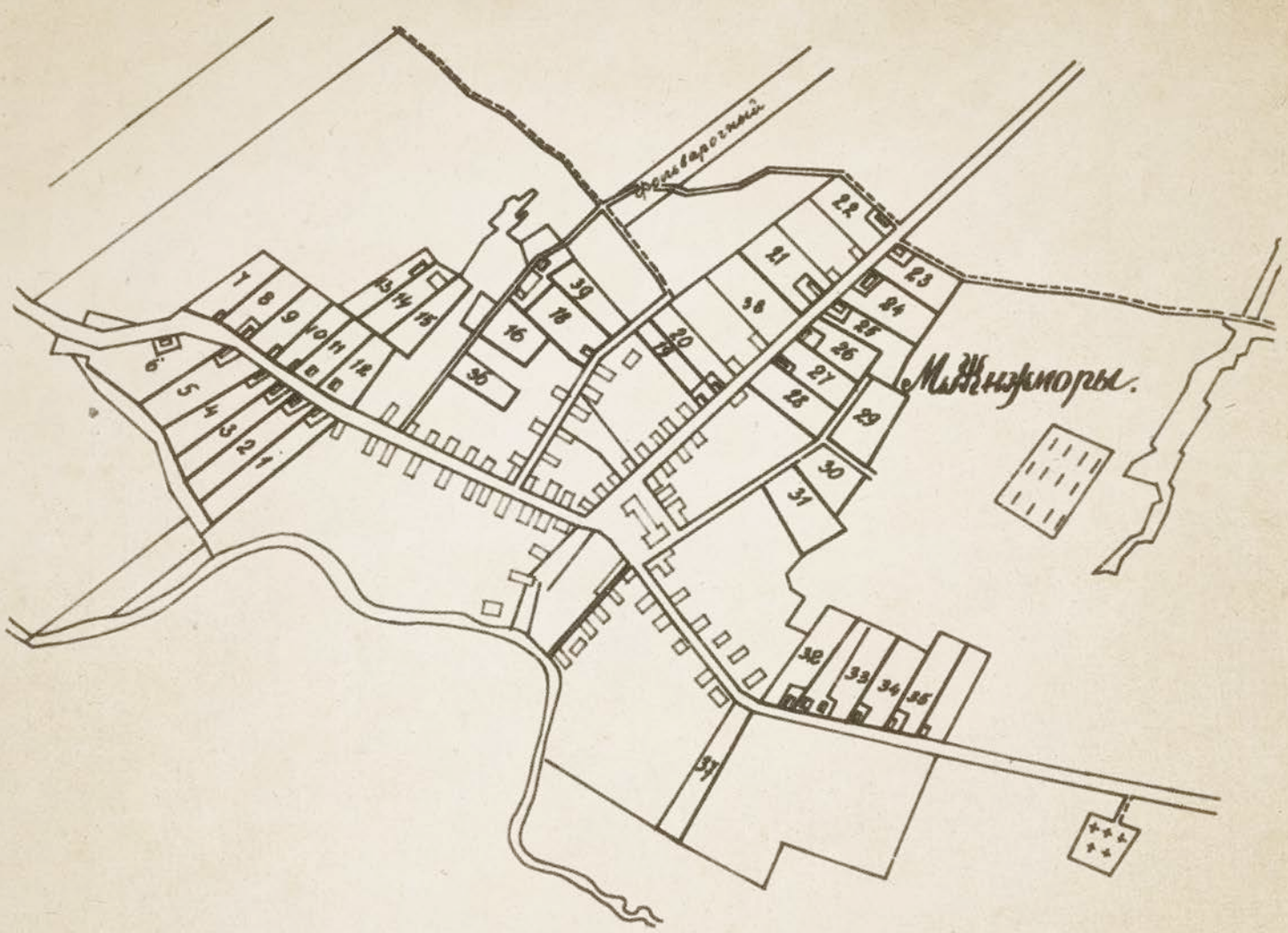

1865 m. Žiežmarių miestelio planas

1833 m. miestelyje gyveno tik 482 žmonės, vėliau jų ėmė gerokai daugėti. 1841 m. V. Puslovskis pardavė dvarą su miesteliu B. Tiškevičiui, kuris ėmėsi dvaro ir kai kurių miestelio pastatų perstatymo, vadovaujant „murmajsteriui" L. C. Anichiniui. 1868 m. miestelyje gyveno 1190 žmonių, iš jų 824 miestelėnai, 316 valstiečių, 50 dvarininkų. Pagal religijas – 604 judėjai, 480 katalikų, 37 stačiatikiai, 50 sentikių, 14 evangelikų liuteronų, 5 mahometonai. Buvo 185 namai, 27 krautuvės, 12 smuklių, bravoras, vyno didmeninės prekybos sandėlis, odų fabrikėlis.

1892 m. Žiežmariuose buvo 2204 gyventojai, iš jų 1310 judėjai, 949 katalikai, 23 stačiatikiai ir 22 sentikiai. Veikė valsčiaus ir miestelio valdybos, pašto stotis, mokykla, vaistinė, dirbo gydytojas, teisėjas ir tardytojas, 2 malūnai, 4 odų dirbtuvės, 6 smuklės, 32 krautuvės, 3 staliai, po du mūrininkus, dailides ir varkalius. Aikštėje, kaip ir nuo seno, ketvirtadieniais rinkosi turgus. Keturios pagrindinės gatvės, vedusios į centrą, buvo išgrįstos (Kauno, Vilniaus, Žaslių ir Dvaro). Iš 279 namų aštuoni buvo mūriniai. Vos po penkerių metų (1897 m.) miestelyje surašyti jau 2795 gyventojai.

1909 m. patvirtintas naujos mūrinės bažnyčios projektas, o 1914 m. prasidėjo jos statyba. 1910 m. prie bažnyčios įsteigta arbatinė su skaitykla, pradėjo veikti Blaivybės draugijos skyrius, buvo paštas su telegrafu, įsteigta valsčiaus kasa.

1915–1918 m. truko vokiečių okupacija, o pasibaigus Pirmajam pasauliniam karui susikūrė Žiežmarių valsčiaus savivaldybė, kurią sudarė nuolat veikusi valdyba, vadovaujama viršaičio, o posėdžiams rinkdavosi taryba, kurią sudarė seniūnijų sueigose išrinkti seniūnijų atstovai. Netoli Žiežmarių nusistovėjo fronto linija su bolševikais ir lenkais, todėl Žiežmariuose 1919–1921 m. telkėsi dideli Lietuvos kariuomenės daliniai, vyko kovos dėl nepriklausomybės.

1 1911 m. žemėlapio fragmentas

1 1935 m. Žiežmarių valsčius

Ž 1933 m. Žiežmarių miestelio planas

Lietuvos kariuomenės kariai grįžta iš pratybų Dvaro gatve (kuri 1930 m. pervadinta Vytauto Didžiojo vardu), 1921 m. (LCVA)

ŽIEŽMARIAI 1918–1940 m.

Pasibaigus Pirmajam pasauliniam karui Lietuvos vyriausybė paragino gyventojus kurti savivaldą. 1918 m. lapkričio 13 d. laikraštyje „Lietuvos aidas" paskelbtas atsišaukimas: „Negaišdami nei dienos, kiekvienoje parapijoje susirinkite visi vyresnieji, be kalbos ir tikybos skirtumo, ir išrinkite Parapijos Komitetą iš penkių ar septynių žmonių. Išrinktasai komitetas turi tuojau paimti į savo rankas tvarkyti apylinkės gyvenimą..." Iniciatyvos sukviesti vietinį savivaldos komitetą ėmėsi Žiežmarių klebonas kun. Juozas Balčiūnas.

Apie savivaldos komiteto rinkimus 1918 m. lapkričio mėnesį Žiežmariuose:

„Rinkikų buvo daugiau tūkstančio. Buvo pastatyti kandidatai nuo starostyščių po du. Čionai Amstvorstecheris kišosi į rinkimus ir vienu išrinkta pamainę kitu, o potam spyrė išrinkti priverstinai į komitetą didžių lietuvybės priešą, Habdanką, bet kol kas jį neišrinko. Dalyvavo rinkimuose ir dvarponiai, bet nei vienas jų neišrinktas. Išrinkti 6: Batoras, Blažys, Bol. Šalkauskas, Jonas Bubnys, Vincas Venckus ir žydas Šapiro. Čionai miškus kerčia. Žmonės išplėšė dvarą. Rusai. Užtat vokiečiai juos baudė, mušė ir atiminėjo ne tik tą, kas buvo žmonių pagrobta, bet ir jų turtą. Vladikiškio dvaro užveizdas – vokietys ima nuo žmonių po 5 Markes ir leidžia važiuoti į mišką, kas neduoda 5 Mk, tą grąžina atgal".

Kitas šaltinis mini, kad sukviestame susirinkime lapkričio 19 d. slaptu balsavimu į komitetą išrinkti 7 asmenys: Bolius Šalkauskas, Vincas Venskus, Domas Kudzinevičius, Napoleonas Batoras, Juozas Blažys ir Abromas Šeiferis. Komitetas savo lėšomis įsigijo darbo pradžiai reikalingas priemones ir pasiskirstė pareigomis. Sulenkėję gyventojai ir atvykėliai iš kitur mėgino kurti savo atskirą komitetą, bet buvo išvaikyti. Komiteto narys N. Batoras organizavo vietinę miliciją. Iš surinktų aukų įsteigta areštinė. J. Blažys paskirtas saugoti miškus nuo savavališkų kirtimų. D. Kudzinevičius pirmininkaudavo trečiųjų teismui, sukviesdamas po du atstovus iš besiginčijančių šalių. Iš labiau pasiturinčių buvo renkami maisto produktais, kuriais paremdavo vargstančius. Įsteigta virtuvė, kurioje badaujantys buvo maitinami du kartus per dieną. Mėginta surinkti gaisrininkų komandą. 1919 m. pradžioje surašytos valdomos žemės ir pradėtas rinkti žemės mokestis. Išrinkta komisija surašė karo metu patirtus nuostolius ir nustatė, kad gyventojai patyrė žalos už 14 milijonų markių. Savivaldybė buvusios pradžios mokyklos patalpose atidarė progimnaziją, o pradžios mokyklai nuomavo patalpas pas gyventojus. Mokykloje mokėsi apie 80 vaikų, nors mokyklinio amžiaus vaikų buvo apie 400.

Žiežmarių valsčiaus savivaldybę sudarė nuolat veikusi valdyba, vadovaujama viršaičio, ir posėdžiams susirinkdavusi taryba, kurią sudarė seniūnijų (starostyščių) sueigose išrinkti seniūnijų atstovai.

Ankstyviausia Žiežmarių valsčiaus savivaldybės sudėtis žinoma nuo 1921 m. pradžios. Valsčiaus tarybos nariais buvo išrinkta 15 žmonių: A. Majauskas (tarybos pirmininkas, 42 metų žemdirbys iš Kairiškėlių kaimo), V. Venskus (siuvėjas, iš Žiežmarių), D. Čepulis (žemdirbys, iš Avinėlių), D. Kudzinevičius (raštininkas, iš Rusonių), J. Buikauskas (žemdirbys, iš Strošiūnų), P. Kazakevičius (žemdirbys, iš Strėvininkų), M. Janavičius (ūkininkas, iš Kudonių), P. Grigaliūnas (ūkininkas, iš Kulukiškių), J. Nanartonis (žemdirbys, iš Kibučių), P. Sabaliauskas (ūkininkas, iš Šilėnų), J. Grigaliūnas (ūkininkas, iš Antakalnio), J. Abiras (žvejys, iš Žiežmarių), Š. Kotas (krautuvininkas, iš Žiežmarių), N. Bekeras (pirklys, iš Žiežmarių).

Vykdomąją Žiežmarių valsčiaus valdžią sudarė valdyba, kurioje buvo 10 žmonių: viršaičiu 1921 m. išrinktas J. Šliamka (61 metų ūkininkas, iš Žiežmarių), viršaičio padėjėjas P. Sabaliauskas (ūkininkas, iš Šilėnų), iždininkas M. Petrauskas (ūkininkas, iš Žiežmarių), raštvedys D. Kudzinevičius (iš Rusonių), raštininkas S. Augustinavičius (mokytojas, iš Žiežmarių), raštininkė J. Venskaitė (16 metų, iš Žiežmarių), raštininkas A. Galperas (iš Žiežmarių), taip pat trys revizijos komisijos nariai: kun. A. Orvida, J. Šilkūnas ir P. Grigaliūnas. Ne visi valdybos nariai dirbo nuolatinį darbą savivaldybėje. Pavyzdžiui, viršaičio padėjėjas dirbo tik tada, kai nedirbdavo viršaitis ir gaudavo atlyginimą tik už dirbtą dieną. Be algų dirbo ir revizijos komisijos nariai.

Žiežmarių valsčiui Kaišiadorių (Trakų) apskrities taryboje atstovavo D. Kudzinevičius, J. Buikauskas ir Š. Kotas. Po jų (1924 m.) Žiežmarių valsčių apskrities taryboje atstovavo J. Čaplikas (vidurinės mokyklos direktorius), V. Venskus (siuvėjas) ir L. Konis (pirklys).

1924 m. rinkimuose į valsčiaus taryba rinkėjai balsavo už sąrašus. Žiežmarių apylinkės sąrašas Nr. 1 gavo 651 balsą ir laimėjo 11 kandidatų, Antakalnio apylinkės sąrašas Nr. 2 – 459 balsus ir 8 kandidatus, Dainių apylinkės sąrašas Nr. 3 – 534 balsus ir 9 kandidatus. Pirmasis valsčiaus tarybos posėdis įvyko 1924 m. spalio 10 d. Jame tarybos pirmininku išrinktas Stasys Mančiunskas. Kandidatais į viršaičius pasiūlyti trys asmenys: P. Beiga, J. Blažys ir K. Stelmokas. Valsčiaus viršaičiu išrinktas Pranas Beiga, jo padėjėju Aleksandras Ambrazevičius, o iždininku Jokūbas Piliponis.

Ilgiausią laiką Žiežmarių valsčiaus savivaldybei vadovavo Ignas Jacinavičius. Jis buvo gimęs netolimame Kiemelių kaime, 1911 m. baigęs Žiežmarių pradžios mokyklą. Kuriantis Lietuvos Respublikai 1918 m. buvo išrinktas Trakų apskrities valdybos pirmininku ir tose pareigose dirbo dvejus metus. Po to iki 1929 m. ūkininkavo savo ūkyje, o 1929 m. lapkričio mėnesį išrinktas Žiežmarių valsčiaus viršaičiu, pakeisdamas iki jo dirbusį Praną Beigą. I. Jacinavičius aktyviai dalyvavo visuomeninėje veikloje, priklausė tautininkų sąjungai, Ūkininkų vienybės sąjungai, Vilniaus vadavimo sąjungai, Kooperacijos sąjungai.

Žemiausia valsčiaus savivaldybės pakopa buvo seniūnija. 1927 m. Žiežmarių valsčiuje buvo 17 seniūnijų, o jų seniūnais buvo išrinkti Z. Mikalajūnas (Strošiūnų seniūnijos), J. Vasiliauskas (Bijautonių), J. Šimonis (Antakalnio), I. Zinevičius (Žydeikiškių), M. Jurkevičius (Turloviškių), V. Fridmanas (Žiežmarių miestelio), M. Daunaravičius (Žiežmarių miestelio), M. Sasnauskas (Strėvininkų), J. Gurskas (Kasparišių), K. Rasiukevičius (Kibučių), Z. Pivašauskas (Varkalių), A. Stelmokas (Juknonių), P. Lauruševičius (Klėriškių), J. Černiauskas (Burbiškių), J. Naudžiūnas (Dainių), J. Prokūda (M. Strėvininkų), J. Šiugžda (Kairiškių).

1934 m. savivaldos rinkimuose Žiežmarių I seniūnijos seniūnu išrinktas Martynas Dainaravičius (ūkininkas, tautininkų sąjungos narys), jo pavaduotoju Juozas Balčiūnas (ūkininkas, šaulių ir tautininkų sąjungų narys), o seniūnijos atstovu Žiežmarių valsčiaus taryboje – Hirša Rabinavičius (prekybininkas); Žiežmarių II seniūnijos seniūnu – Martynas Dainaravičius (ūkininkas, nepriklausantis organizacijoms), pavaduotoju Antanas Grigas (ūkininkas), atstovu taryboje – Vincas Petrauskas (ūkininkas); Liutonių seniūnu Vladas Mirinavičius (ūkininkas), pavaduotoju Motiejus Bendinskas (ūkininkas),

Mokytojai ir moksleiviai prie pradžios mokyklos Nr. 2 (žydų), kuri buvo įsikūrusi Dvaro gatvėje, pusiaukelėje tarp dvaro ir Strėvos tilto (G. Naudžiūno rinkinys)

atstovu Juozas Mičiulis (valdininkas, tautininkų sąjungos apskrities valdybos pirmininkas); Mūro Strėvininkų seniūnu Jonas Naudžiūnas (ūkininkas), pavaduotoju Pranas Mastauskas (ūkininkas), atstovu Jonas Naudžiūnas (ūkininkas, tautininkų sąjungos narys); Antakalnio seniūnu Jonas Grigaliūnas (ūkininkas), pavaduotoju Mikas Baibokas (ūkininkas), atstovu – seniūnas Jonas Grigaliūnas; Šilėnų seniūnu Bonifacas Kapačiūnas (ūkininkas), pavaduotoju Vincas Urmilevičius (ūkininkas), atstovu Motiejus Bagdanavičius (ūkininkas, tautininkų ir šaulių sąjungų narys); Kairiškių seniūnu Jonas Razulevičius (ūkininkas), pavaduotoju Juozas Lukševičius (ūkininkas), atstovu Kazys Stelmokas (ūkininkas); Medinių Strėvininkų seniūnu Jonas Slanina (ūkininkas, tautininkų sąjungos narys), pavaduotoju Zigmas Bauba (ūkininkas), atstovu – seniūnas Jonas Slanina; Klėriškių seniūnu Juozas Juodonis (ūkininkas), pavaduotoju Stasys Kaminskas (ūkininkas), atstovu Juozas Zaikauskas (stambus ūkininkas); Dainių seniūnu Bronius Ramoška (ūkininkas), pavaduotoju Motiejus Šidlauskas (ūkininkas), atstovu Stasys Martinaitis (stambus ūkininkas, buvęs tarybos narys, tautininkų sąjungos narys); Balceriškių seniūnu Juozas Černiauskas (ūkininkas, tautininkų sąjungos narys), pavaduotoju Antanas Naudžiūnas (ūkininkas, tautininkų sąjungos narys), atstovu Juozas Petrelis (ūkininkas, tautininkų sąjungos narys).

1934 m. atstovais nuo Žiežmarių valsčiaus Trakų apskrities taryboje buvo viršaitis I. Jacinavičius ir ūkininkas Stasys Martinaitis.

1935 m. valsčiaus viršaičiu tebedirbo Ignas Jacinavičius, jo padėjėju Jokūbas Piliponis, o sekretoriumi Kazys Griškevičius. Tuo laiku valsčiuje gyveno 13 550 žmonių.

Žiežmarių miestelyje veikė dvi pradžios mokyklos (Nr. 1 – kurioje mokoma lietuvių kalba, Nr. 2 – mokoma žydų). Žydų mokykla Nr. 2 įkurta 1920 m. Pavyzdžiui, 1924 m. mokyklinio amžiaus (7–14 metų) žydų vaikų buvo 182 (iš 1100 žydų gyventojų). Apie 10 metų veikė Žiežmarių progimnazija, kuri kartais buvo vadinama ir vidurine mokykla (1919–1928 m.). Jos pirmuoju vadovu buvo A. Serbenta. Po progimnazijos uždarymo buvusiame Žiežmarių dvare atidaryta Žiežmarių žiemos žemės ūkio mokykla, kurioje mokiniai mokydavosi apie 6 mėnesius šaltuoju metų laiku. Žemės ūkio mokyklai vadovavo agronomas J. Sabas. 1931 m. Žiežmarių valsčiuje įvestas privalomas pradžios mokslas ir visi mokyklinio amžiaus vaikai, nuo 7 iki 14 metų, gavo teisę ir prievolę eiti į mokyklą. 1936 m. pradžios mokslas nuo ketverių metų pailgintas iki šešerių, tačiau 5 ir 6 skyriai veikė tik Žiežmarių pradžios mokykloje Nr. 1. Įdomu, kad Žiežmarių pradžios mokyklos mokinių tėvai 1931 m. nutarė mokyklą pavadinti „Prezidento A. Smetonos vardo pradžios mokykla“, tačiau sutikimas tam nebuvo gautas.

1922 m. susikūrė Žiežmarių ugniagesių draugija (pilnas pavadinimas – „Žiežmarių miestelio ir artimiausios apylinkės ugniagesių draugija“). Į ją įstoti galėjo vyrai „be skirtumo tautybės ir tikybos“, su dviejų draugijos narių rekomendacijomis. Gaisro metu kiekvienas draugijos narys privalėjo atvykti gesinti gaisro su jam priskirtu įrankiu ir klausyti draugijos pirmininko nurodymų. Pirmininką ir valdybą rinkdavo visuotinis draugijos susirinkimas. Už iššaukimą į gaisro vietą degančio namo savininkas draugijai privalėjo sumokėti 100 auksinų. Draugijos steigėjai ir pirmieji valdybos nariai buvo žydai – J. Vulfavičius, Ž. Šeiferas, M. Kotas, S. Azerskis, N. Bekeras, A. Galperas, V. Šacas ir A. Aronas. Draugijos būstinė buvo Rinkos aikštėje.

1937 m. į ugniagesių draugijos vadovybę išrinkti draugijos valdybos pirmininkas Dovydas Stražas, šias pareigas ėjęs nuo 1932 m. (43 metų žydas, turėjęs limonado dirbtuvę), valdybos vicepirmininkas Stasys Pranukevičius (lietuvis, 67 metų ūkininkas), kasininkas Hirša Kaganas (27 metų žydas, krautuvininkas), ūkio vedėjas Vladas Bagdanavičius (40 metų lietuvis, ūkininkas) ir dar trys valdybos nariai: Chaimas Šeiferis (34 metų žydas, krautuvininkas), Motelis Vitenbergas (41 metų žydas, krautuvininkas), Orelis Ilionskis (žydas, mėsininkas). Kandidatais į valdybą išrinkti Leiba Sakinas ir Maušas Reznikas.

1935 m. Žiežmarių ugniagesių draugijai priklausė 60 vyrų – narių rėmėjų, 39 ugniagesiai rikiai (dauguma nuo 21 iki 45 metų, iš jų 11 lietuvių ir 28 žydai). Ugniagesių komanda turėjo 1 motorinį ir 1 rankinį siurblį, 5 statines vandeniui ir 400 metrų žarnų.

Pagrindinis Žiežmarių katalikų bendruomenės rūpestis tarpukario metais buvo naujos mūrinės bažnyčios statyba. Statybos komitetas išrinktas jau 1909 m., o 1914 m. senosios medinės bažnyčios vietoje išlieti naujos mūrinės bažnyčios pamatai. Pokaryje statyba atnaujinta 1922 m. pagal architekto V. Michnevičiaus projektą ir 1924 m. bažnyčioje pradėtos laikyti pamaldos, nors tuo metu dar nebuvo įrengtas vidus, nebaigti bokštai. 1929 m. prelato kun. B. Sužiedėlio (Žiežmariuose tarnavo nuo 1926 m.) rūpesčiu beveik užbaigta bažnyčios statyba, iškilo vienas iš bokštų, nors antrasis liko nebaigtas. Prelato B. Sužiedėlio klebonavimo laiku Žiežmarių parapijoje vikarais buvo kunigai J. Sadūnas, P. Gaidamavičius, A. Mažeika, K. Trimonis, P. Štulas, J. Žvinys, J. Jaruševičius ir kiti. 1929 ir 1934 m. Žiežmarių parapiją vizitavo Kaišiadorių vyskupas kan. J. Kukta.

Tarp katalikiškų organizacijų Žiežmariuose aktyviausi buvo pavasarininkai, kurių veiklai didžiausią įtaką turėjo parapijos kunigai ir krikščionių demokratų partijos rėmėjai.

Žiežmarių ugniagesių komanda prie M. Mono namų (G. Naudžiūno rinkinys)

Žydai rinko savo bendruomenės tarybą, apeigoms rinkosi savo maldos namuose – sinagogoje. Žydai turėjo keletą visuomeninių organizacijų. Prie sinagogos, Žaslių gatvėje, buvo Lietuvos žydų draugijos „Tiferet Bachurim“ Žiežmarių skyriaus buveinė. Ji žydų tikybos mokslą skleidė jaunimui. 1928 m. šios draugijos pirmininkas buvo A. Levinas, o po dešimtmečio – D. Kacas. Žiežmarių žydai priklausė ir kitoms sionistinėms organizacijoms („Hechaluc“, „Hechaluc Hacair“, „Hašomer Hacair“, „Šomrija“, „Beitar“, „Kapaj“ ir kt.), labdaros ir socialinės rūpybos draugijos „Gmilus Chesed“ ir našlaičių šelpimo, taip pat J. L. Pereco draugija, kuri turėjo savo biblioteką (beveik 1200 knygų), sporto draugija „Makabi“.

1933 m. susikūrė Žydų karių, dalyvavusių Lietuvos nepriklausomybės išvadavime, sąjungos Žiežmarių skyrius. Skyriaus steigėjai buvo I. Šapira, krautuvininkai M. Vitembergas, A. Kaganas ir I. Fainbergas, skardininkas Š. Necas, prekybininkai L. Vulfavičius ir L. Konišas, mėsininkas V. Rabinavičius, darbininkai Ch. Kravecas ir G. Rozenbergas, batsiuvys Ž. Švarcas. Ši draugija vienijo žydų karius, kurie 1918–1923 m. dalyvavo kovose už Lietuvos nepriklausomybę ir vaduojant Klaipėdą.

Lietuviai ir žydai 1928 m. įkūrė Vilniui vaduoti sąjungos Žiežmarių skyrių. Steigiamajame susirinkime sausio 26 d. dalyvavo apie 200 žmonių. 1936 m. susikūrė atskira šios sąjungos žydų sekcija, kuriai priklausė net 65 nariai.

Be valsčiaus valdybos, mokyklų ir bažnyčios miestelyje buvo policijos nuovada su areštine, biblioteka, vaistinė, girininkija, teismas, paštas, taupomoji kasa, dvi sinagogos, du malūnai, dvi lentpjūvės, elektrinė, 4 odų dirbtuvės, 6 smuklės, 32 krautuvės, D. Stražo limonado dirbtuvė. K. Strumilos nuomojamame malūne dirbo trys žmonės, o elektros stotyje – du. Stotis veikė po 4–7 valandas per parą ir gamino elektrą apšvietimui.

1930 m. veikė devynių visuomeninių organizacijų skyriai (tautininkų, jaunalietuvių, šaulių, pavasarininkų ir kitų). 1928 m. švenčiant Lietuvos nepriklausomybės 10-metį aikštėje pastatytas obeliskas, kurio vietoje 1932 m. pastatytas A. Jakševičiaus projektuotas Laisvės paminklas.

Žydų siuvykla Žiežmariuose, XX a. 4 dešimtmetis

1934–1935 m. šalia kitų anksčiau minėtų įstaigų veikė smulkaus kredito draugija, žydų liaudies bankas, kino teatras, žemės ūkio draugija. Žydų liaudies bankas iki 1939 m. buvo Žaslių gatvėje, o paskui persikėlė į centrą – Rinkos aikštę. Kiek buvo liaudies banko narių nėra tiksliai žinoma, tačiau, pavyzdžiui, visuotiniame liaudies banko narių susirinkime 1934 m. dalyvavo apie 150 narių. Kartą 1932 m. į banką bandė net įsilaužti, tačiau pinigų nesugebėjo pavogti.

1928 m. minimas ir Lietuvių liaudies bankas, kurio susirinkime dalyvavo apie 100 narių.

1926 m. H. Rubinavičius savo namuose Vilniaus gatvėje įrengė kino teatrą, kuris vadinosi „Aušra". Kairėje namo pusėje gyveno savininkai, o kino teatras įrengtas dešiniau. Įėjimas į kino salę nusipirkus bilietą buvo iš namo galo, o po kino seanso žiūrovai išeidavo per centrines duris, tačiau vaikai vis tiek rasdavo būdų, kaip į filmą patekti be bilieto. Bilietų kainos buvo skirtingos, nes salėje buvo skirtingų klasių vietos – suolai, kėdės ir ložė. Kino juostas parsiveždavo iš Kauno, o filmus rodydavo ne kasdien, paprastai šeštadieniais ir sekmadieniais. Kartais po kino seanso vykdavo šokiai, kuriems grodavo Žiežmarių šaulių orkestras. Yra žinoma, kad vėliau žiežmarietis V. Levinas turėjo įsigijęs kilnojamąjį kino demonstravimo aparatą.

Žiežmariečių sveikata rūpinosi ne tik medicinos felčeris, bet ir gydytojas bei stomatologė. Dantų gydytoja dirbo iš Žiežmarių kilusi Z. Grinbergaitė-Stražienė. Gydytoju iki 1934 m. dirbo T. Šulmanas, o po jo – B. Raudanskis. Kadangi jis į Žiežmarius pakviestas Žiežmarių valsčiaus tarybos nutarimu, iš valsčiaus savivaldybės gaudavo 50 litų mėnesinę subsidiją. Už ją gydytojas nemokamai gydė neturtingus valsčiaus gyventojus (turinčius valsčiaus išduotus beturčių liudijimus). Gydytojo kabinetas buvo mūriniame pastate Vilniaus gatvės ir aikštės kampe, o kitoje Vilniaus gatvės pusėje buvo medicinos felčerio E. Magūno kabinetas. E. Magūnas dirbo ne tik Žiežmariuose, bet ir Kruonyje. Kokia buvo konkurencija tarp felčerių, rodo faktas, kad Kruonyje E. Magūnas su kitu vietiniu felčeriu Norkevičiumi netgi apsisvaidė akmenimis, kol juos išskyrė vietinė policija. Žiežmariuose veikė ir vaistinė, vaistininku buvo G. Levinas.

Miestelyje buvo net aštuoni restoranai („traktieriai"). Pavyzdžiui, R. Levinienės ir Ch. Ezerskienės restoranuose tilpdavo maždaug po 20 žmonių. Iš septynių 1934 m. veikusių kepyklų dauguma priklausė žydams: Kauno gatvėje – A. Alytavičiaus ir J. Vinerio, Vytauto Didžiojo gatvėje – Š. Dono (kepė tik riestainius), Žaslių gatvėje – I. Lancmanienės, Vilniaus gatvėje – M. Iljonskio, taip pat lietuvių J. Dapkevičiaus Žalgirio gatvėje ir K. Petrausko Rinkos gatvėje, kurie abu kepė tik riestainius. Didžiausia kepykla buvo J. Dapkevičiaus, kurioje dirbo trys darbininkai ir per dieną iškepdavo po 80 kg riestainių.

1936 m. atidarytas „auto punktas", nors automobilių, pirmiausia krovininių, žiežmariečiai turėjo jau anksčiau. Seniausias minimas žiežmariečių automobilis buvo 1927 m. balandžio 20 d. Calelio Simliako įsigytas 1926 m. pagamintas autobusas „Chevrolet" (turėjo 17 vietų, per pusantrų metų nuvažiavo daugiau nei 23 000 kilometrų). Tų pačių metų rugsėjį Bela Magūnienė įsigijo „Chevrolet" autobusą 15 vietų, o 1928 m. naujus „Chevrolet" autobusus įsigijo Jonas Kudriašovas iš Šarkiškių kaimo (20 vietų) ir B. Vosylius su T. Stražu ir Š. Donu (14 vietų). 1927 m. krovininius automobilius „Chevrolet" įsigijo D. Stražas ir D. Galperas, o 1928 m. – D. Vaineris ir E. Donas. 1937 m. R. Raichmanas turėjo sunkvežimį „Stewart", kuriuo verslo reikalais važinėjo nuo Semeliškių iki Kauno. Po poros metų jis turėjo ne tik sunkvežimį, bet ir autobusą. Sunkvežimius turėjo ir C. Pilianskis, A. Vulfovičius. Keleivius tarp miestelių autobusu vežiojo A. Šlaučius.

Gana daug miestelio ir apylinkių gyventojų turėjo dviračius. Pavyzdžiui, 1934 m. valsčiuje buvo 78 dviračiai, iš jų 23 – miestelyje. Dviratį turėjo policijos nuovados viršininkas M. Delininkaitis, policininkas V. Vinckus, šaulių būrio vadas S. Vasiliauskas, taip pat J. Paškevičius, B. Morkūnas, A. Taukočius, A. Šimkevičius, J. Klidzė, H. Aranavičius, B. Pranukevičius, M. Petrauskas, A. Karalius, M. Abiras, P. Grevas, J. Daugelevičius, V. Balandis, A. Stalovičius, A. Grigas, E. Venskus, K. Griška, A. Ambrazevičius, J. Gasiūnas, K. Šemežys. Dažniausia minima dviračių markė – „Brennabor", „Nauman", „Opel", „Amlit".

Stebint eismo intensyvumą buvo nustatyta, kad keliais dažniausiai važinėjo vienkinkiai vežimai arba prajodavo raiteliai. Pavyzdžiui, 1935 m, liepos mėnesio viduryje per dvi paras nuo Žiežmarių miestelio link Rumšiškių vieškeliu pravažiavo 43 dviračiai, 5 motociklai, 12 lengvųjų automobilių, 1 krovininis automobilis, 5 autobusai, prajojo 88 raiteliai, pravažiavo 275 vienkinkiai vežimai ir 30 porinių vežimų.

1939 m. minima pieninė. 1940 m. veikė 109 prekybos įmonės, daugiausia smulkios krautuvėlės, daug amatininkų, ypač batsiuvių ir siuvėjų. Pavyzdžiui, siuvėjų Jonesų šeimoje buvo 10 vaikų. Viena iš jų – Dora Jonesaitė – prisiminė, kad ji pati su tėvu pradėjo siūti jau nuo 13 metų, ir visi vaikai šeimoje buvo siuvėjai. Paprastai vyrai siūdavo vyriškus rūbus, o moterys – moteriškus. L. Jonesienė siuvo tik apatinius drabužius.

Žiežmariečiai vertėsi įvairiausia veikla: Ch. Tkačas ir G. Aizikavičius – batsiuviai, M. Vulfavičius – kalvis, A. Polimšas ir A. Gorklianskis – kepurininkai, Š. Necas – skardininkas, M. Galperas ir D. Vaineras – fotografai, L. Muiberis – puodžius, M. Kacas prekiavo žemės ūkio produktais, L. Sakinas vertėsi daržininkyste ir t. t.

Pagal bendrą Žiežmarių valsčiaus aprašymą 1937 m. Žiežmarius galima buvo pasiekti autobusu vieškeliu Kaunas–Rumšiškės–Kruonis–Žiežmariai, kuris toliau važiuodavo link Semeliškių, taip pat plentu nuo Kaišiadorių geležinkelio stoties. Žiežmarių miestelyje buvo autobusų stotelė. Nakvynės vietos miestelyje buvo pas Koganą ir Kotienę. Lankytojų šeštadieniais ir sekmadieniais laukdavo kino teatras „Aušra". Didžiausi atlaidai būdavo liepos 25 d., šv. Jokūbo dieną. Pašto, telefono ir telegrafo įstaiga veikė Žaslių gatvėje, nuo 8 iki 14 valandos ir nuo 17 iki 19 valandos.

Miestelio centrinėje aikštėje vykdavo pagrindiniai masiniai renginiai ir turgus. Turgaus prekyba buvo išsimėčiusi per keturias vietas (pavyzdžiui, už gaisrinės, ties Žalgirio gatve buvo arklių rinka, o kitoje Žalgirio gatvės pusėje, netoli sinagogos, buvo karvių rinka), be to prekyba trukdė pravažiuoti keliu, todėl valsčiaus savivaldybė rūpinosi turgaus iškėlimu į Vytauto gatvę arba prie dvaro.

Miestelio gyvenimas kito pagal bendrą Lietuvos istorinę situaciją. 1918–1919 m. kūrėsi valsčiaus savivaldybė, iki 1921 m. buvo įtempta situacija laikinajame pasienyje su Lenkija, vyko kovos dėl nepriklausomybės su bolševikais ir lenkais, Žiežmariuose buvo apsistoję Lietuvos kariuomenės daliniai. Beveik visą laiką išliko karinė padėtis, kadangi apskritis buvo pasienyje su Lenkija.

1928 m. nuskambėjo nepriklausomybės 10-mečio šventė, sutvirtinusi patriotines nuotaikas. Žiežmariuose Lietuvos nepriklausomybės jubiliejus švęstas du kartus: vasario 16 d. ir gegužės 15 d., kai buvo šiltesnis oras.

1928 m. vasario 16 d. 10 val. ryto miestelio organizacijos, mokiniai ir pavieniai žmonės iš miestelio ir kaimų susirinko į šventines mišias bažnyčioje, kur pamaldas vedė kun. Sužiedėlis, pasakydamas tai progai skirtą pamokslą. Dalyvavo apie 500 žmonių. 11 val. po mišių žmonės susirinko netoli bažnyčios esančio kino teatro „Aušra" salėje. Čia vyko iškilmingas posėdis, kurį atidarė Žiežmarių vidurinės mokyklos mokytojas Bausys. Posėdžio prezidiumo pirmininkas Daugirdas apibūdino nepriklausomybės dienos reikšmę, o pradžios mokyklos mokytojas Lukoševičius perskaitė Respublikos Prezidento kreipimąsi į tautą, po to paskelbė tylos minutę, pagerbiant žuvusius už Lietuvos laisvę. Susirinkusiems sugiedojus himną pradžios mokyklos mokytojas Bajerčius pasakojo apie lietuvių tautos praeitį žiloje senovėje, apie lietuvių patirtą priespaudą. Apie Lietuvos praeitį ir dabartį kalbėjo vidurinės mokyklos mokytojas Sužiedėlis ir Sakalauskas. Pasibaigus paskaitoms perskaitytos telegramos Respublikos Prezidentui A. Smetonai ir Vyriausybei, kariuomenei ir lenkų pavergtiems lietuviams Vilniaus krašte. 15 valandą vidurinėje mokykloje – „bendra arbata", kur dalyvavo lietuviai, žydai ir kiti. Po to buvo vakaras-spektaklis su tai dienai pritaikytu vaidinimu, o vėliau – dainos.

Lietuvos kariuomenės kario laidotuvės, 1920 m. (LCVA)

Centrinė aikštė maždaug 1928 m. (LNM)

Besiruošdami antrajai šventei susirinkę įvairių organizacijų nariai balandžio 29 d. išrinko bendrą 5 narių komitetą nepriklausomybės šventės organizavimui. Susirinkime nutarta Žiežmarių aikštėje iš surinktų aukų pastatyti nepriklausomybei skirtą akmeninį paminklą.

Gegužės 13 d. mokytojas Bajerčius skaitė paskaitą „Tauta ir teritorija". Gegužės 14 d. pavakaryje gyventojai pasipuošė namus žalumynais, o 19 valandą įvairios miestelio organizacijos (žydų ir lietuvių pradžios mokyklos, progimnazija, gaisrininkai, pavasarininkai, žydų sporto organizacijos „Makabi" ir „Hakoach") susirinko miestelio aikštėje prie pastatyto stiebo vėliavos pakėlimui, kur apsilankė tūkstantinė minia. Paskui žmonės išsiskirstė pagal tikybas į sinagogą ir bažnyčią, kur vyko pamaldos už žuvusius dėl Lietuvos nepriklausomybės. Po pamaldų susirinko dar didesnė minia, kuriai šventės komiteto pirmininkas Bausys pasakė trumpą kalbą, o po to organizacijos uždegė apie 100 fakelų ir minia patraukė į Žiežmarių kapines pagerbti jose palaidotus Lietuvos karius. Čia Bausys vėl pasakė kalbą, organizacijos nuleido savo vėliavas, o orkestras sugrojo gedulingą maršą. Nuo kapinių eisena sugrįžo su maršais ir dainomis. 22 valandą sugrįžo į turgaus aikštę, į degantį laužą sudėjo fakelus ir sustoję aplink kartu su orkestru sugiedojo himną, o po to dar kelias tautiškas dainas. *„Po to visi kupini džiaugsmo išsiskirstė į namus"*.

Kitą dieną – gegužės 15 d. 7 valandą ryto – žmonės vėl susirinko aikštėje, kur grojant dūdų orkestrui pakelta vėliava, sugrotas himnas ir išsiskirstyta po namus. 10 valandą organizacijos ir pavieniai žmonės susirinko į maldų namus. Po pamaldų apie 11 val. maždaug 3000 žmonių ne tik iš miestelio, bet ir kaimų susirinko aikštėje, kur Bausys pasakė kalbą. Sugiedojus himną daug kartų sušukta „Valio už Lietuvos Nepriklausomybę ir Vyriausybę". 12 val. perskaitytas Vyriausybės atsišaukimas „Tautai". Vėliau kalbėjo vidurinės mokyklos mokytojas Sužiedėlis ir žydų pradžios mokyklos mokytojas Šaiferis (žydų kalba), nepriklausomybės paminklo statymo komiteto narys agronomas Jakštas, o Jasinavičius padeklamavo „Mes be Vilniaus nenurimsim". Tuomet su orkestru ir dainomis vėl eisena patraukė į kapines pagerbti žuvusiųjų, kur kalbą apie Lietuvos nepriklausomybę pasakė mokytojas Bajerčius. Nuo kapinių žygiuota visomis gatvėmis su dainomis, kol 14 val. sugrįžus į aikštę Bausys dėkojo susirinkusiems, o apie 15 val. susirinkusieji kupini džiaugsmo išsiskirstė į namus. Kas norėjo dar galėjo dalyvauti 19 val. nuleidžiant vėliavą, o 20 val. vidurinės mokyklos salėje dalyvauti vakarinėje programoje, kurioje buvo vaidinimas „Litvomanai", dainuojamos dainos, o pabaigoje vyko šokiai.

1928 m. prasidėjusi Nepriklausomybės paminklo statymo iniciatyva įgyvendinta 1932 m., kai buvo pastatytas A. Jakševičiaus suprojektuotas postamentas su Laisvės skulptūra. Jo statybai valsčiaus savivaldybė išleido 1200 litų, likusieji 600 litų surinkti iš aukų. 1934 m. paminklo statybos komitetas prašė apskrities viršininko paskirti 340 litų, kad paminklą galėtų aptverti tvorele, nes *„brangus mums paminklas turgaus dienomis gali būti apdaužytas"*.

Maždaug 1932 m. labiau pasireiškė pasaulinės ekonominės krizės pasekmės. Tų metų pabaigoje Žiežmarių policijos nuovados viršininkas pastebėjo, kad *„gyventojų ūpas negeriausias. Ūkininkai skundžiasi savų gaminių pigimu. Pramonininkai pirkėjų skaičiumi"*.

1933 m. kovo mėnesį Žiežmarių valsčiaus gyventojų nuotaikose taip pat pirmiausia atsispindėjo ekonominė krizė: *„Gyventojų ūpas negeriausias, visi sluoksniai skundžiasi ekonomine krize. Be to, pavasariui prasidėjus prie ekonominės krizės dar prisidėjo visokie ūkininkams nedatekliai. Produktų bei gyvulių kaina šiek tiek pakilusi ir kurie ūkininkai turi ką parduoti tuo patenkinti. Ypač patenkinti dėl arklių kainos pakilimo. Tarp darbininkų ir amatininkų nepasitenkinimo nepastebėta". Pastebėta, kad darbininkai ir ūkininkai eina papildomai užsidirbti miškų darbuose. Apie partijų ir organizacijų veiklą: „Legalinių partijų veikimas, bendrai imant silpnas. Stipriausia iš organizacijų Žiežmarių žydų skautai ir vietos „Pavasario" kuopa. Nelegalinių partijų veikimas nepastebėtas. Politiniais įvykiais mažai tesidomaujama. Dalis visuomenės susidomėjusi dėl pasklidusių gandų apie Vilnių, būk lenkai nori Vilnių grąžinti lietuviams. Linkimas kurion nors pusėn, esant normaliam valstybės tvarkymui ir silpnam partijų veikimui nepastebėtas".* Apie miestelyje vykstančius renginius 1933 m. kovo mėnesį. Per šį mėnesį miestelyje įvyko net keli renginiai: 4 dieną vyko Žiežmarių žemės ūkio kooperatyvo „Ūkininkas" narių visuotinis susirinkimas, kuriame dalyvavo apie 25 asmenis. Tą pačią dieną – „Hachaluc-Hacair" Žiežmarių skyriuje paskaita „Žydų jaunuomenė ir Palestina", kurią skaitė žiežmarietis Kabačninkas. Renginyje dalyvavo apie 200 žmonių. Kovo 5 dieną vyko katalikiško jaunimo „Pavasario" sąjungos Žiežmarių skyriaus narių visuotinis susirinkimas, kuriame dalyvavo 47 asmenys. Susirinkusiems kun. Žvinys skaitė paskaitą apie sodžiaus jaunimą. Kovo 10 dieną Žiežmarių žydų skautai suruošė paskaitą apie žydų pogromą Palestinoje 1929 m. ir surengė „gyvą paveikslą", kaip žydai buvo kankinami arabų. Paskaitą skaitė žiežmarietis B. Benesevičius, ragindamas žydų jaunimą važiuoti į Palestiną. Renginyje dalyvavo apie 150 žmonių. Kovo 12 d. vyko „Pavasario" kuopos metinis susirinkimas, kuriame dalyvavo apie 150 žmonių. Susirinkimo metu kun. Žvinys skaitė paskaitą tema „Jaunimas ir religingumas", kurioje pristatė, kaip turi elgtis jaunuolis katalikas. Kovo 19 d. miestelyje vyko tautininkų sąjungos Žiežmarių skyriaus susirinkimas, kuriame išrinko atstovus į apskrities suvažiavimą (išrinko K. Griškevičių, J. Pilyponį, J. Sodonį, B. Ramošką). 25 d. paskaitą Palestinos tema organizavo Žiežmarių „sionininkų-revizionininkų" organizacijos Žiežmarių skyrius, kuriame paskaitą skaitė iš Tauragės atvykęs M. Zelikovičius, o susirinko net apie 200 žmonių. Renginio metu vietiniai žydų skautai *„pareiškė nepasitenkinimą ir kilo triukšmas. Susirinkimas pirmininkui Maušai Vaineriui prašant buvo uždarytas ir surašytas protokolas".*

Žiežmarių sinagoga

Sovietiniai aktyvistai 1940 m.

1933 m. rugsėjo mėnesio valsčiaus įvykių suvestinėje pastebėta, kad *„Ūkininkų tarpe matosi pasitenkinimas šiemetiniu javų bei daržovių derliu ir dabartiniu laiku turguje matosi daug parduodamų javų, bet vis tik palyginus su krautuvių prekėmis javai yra pigūs ir tas sudaro ūkininkijoje kiek nepasitenkinimo. Esamai vyriausybei prielankūs ir dėl jos valdymo nieko prieš nepastebėta. Tarp darbininkų ir amatininkų nepasitenkinimo nepatėmyta. Nors jų uždarbis mažas, bet esant javų bei produktų pigumui pasitenkino ir mažesniu uždarbiu. Prekybininkai nusiskundžia pirkėjų skaičiumi. Valstybės bei savivaldybės tarnautojų tarpe ūpas vidutinis, bet kiekvienas tarnautojas neaiškiai išsikalba, kad tarnautojams yra per daug sumažintos algos ir sunku yra iš algos pragyventi. Visur pas tarnautojus pastebimas pinigų nedateklius. Kitų žmonių sluoksnių tarpe nepasitenkinimo nepastebėta (...) Buvusioji stipriausia iš organizacijų, vietos pavasarininkų kuopa, dėl išvažiavimo kiton parapijon jų vadovui kun. Žvyniui organizacijos veikla pakriko ir susilpnėjo. Kitos organizacijos, išskiriant žydus, ypač jaunuomenės, yra visai pakrikusios, nieko neveikia ir jaučiamas jaunimo tarpe didelis apsnūdimas ir nesolidarumas. Priežastis: inteligentijos nerangumas, savitarpio nesugyvenimas, intrigavimas ir kategorijomis skirstymas. Daugumas valdininkų stengiasi parodyti savo „aš", o kitą kiek tik išgalėdamas stengiasi pažeminti. Iš valdininkijos daugiausia turėtų kultūriniam ir organizacijų darbui laiko pašvęsti pradžios mokyklų mokytojai, kurių Žiežmarių miest. yra 4, bet jų veiklos bei iniciatyvos mažai pastebima. Į tas organizacijas kur nėra asmeninės naudos ir kur yra daugiausia jaunimo tarpe darbo, kaip tai: Sporūtoje, V. Vaduoti s-goje, „Jaunoji Liet. s-je" nesistengė tosna organizacijosna įeiti, o jeigu įeina, tai veikla matosi tik protokoluose bei knygose. Paminėtos organizacijos nuo 1932 m. nėra padariusios nei vieno viešo vakaro bei pasilinksminimo (...) Iš charakteringesnių įvykių rugsėjo mėnesio 8 d. organizuotai paminėta Tautos šventė. Rugsėjo mėn. 24 d. Žemės ūkio rūmų buvo suruošta Žiežmarių dv. paroda, kurioje žiūrovų buvo atsilankiusių apie 3000 asmenų (...) Bendru vaizdu imant, Žiežmarių mieste jaučiamas ekonominės krizės sunkumas ir jaunuomenės snūdimas".*

1921 m. visame Žiežmarių valsčiuje gyveno 8737 žmonės, iš jų 4184 vyrai ir 4553 moterys. Valsčiaus plotas apėmė 8381 dešimtines žemės. Valsčiaus teritorijoje be miestelio dar buvo 58 kaimai, 9 dvarai, 15 palivarkų ir 15 viensėdžių. 1923 m. miestelyje surašyti 307 kiemai su 2198 gyventojais. 1935 m. Žiežmarių valsčiuje gyveno 13 550 žmonių. 1937 m. Žiežmarių miestelyje buvo 1940 gyventojų: 946 katalikų, 981 žydų (149 šeimos), 13 sentikių (4 šeimos), 11 stačiatikių (3 šeimos), 9 totoriai (2 šeimos).

Iki pat 1940 m. Žiežmariai buvo didžiausias Trakų apskrities miestelis, buvo valsčiaus savivaldos, parapijos, prekybos ir švietimo centras. Tačiau, kaip rašė kun. Nikodemas Švogžlys-Milžinas – *„be laiko suseno, sutrešo ir aukščiau neaugo. Juos visa galva pralenkė mūsų laikų Kaišiadorys, Vievis..."*

STRAIPSNIAI SPAUDOJE APIE ŽIEŽMARIUS

1907 m.

Žiežmariai (Vilniaus gub.).
Mūsų miestelyje yra susitaisiusi plėšikų šaika, kurie pakelėmis atiminėja nuo žmonių pinigus. Daug jau buvo apiplėšimų. Didžiausis užpuolimas buvo 22 lapkričio. Vakare grįžo namon ūkinįkas iš Vilionių su 500 rublių ugniapinigių, kuriuos buvo paėmęs iš valsčiaus, sudegus namams. Kelyje pamatęs, kad artinasi plėšikai, žmogelis pinigus numetė šalyn, o paskui surado. Neradę pinigų, plėšikai permušė tam žmogui galvą. Du plėšiku suimta, vienas pabėgo.

K. Žiežmariai // Vienybė, 1907 m. gruodžio 11 d., Nr. 2, p. 29.

1908 m.

Žižmariai (Vilniaus gub.) Trakų pav.
6 šio mėnesio už 6 varstų nuo miestelio ant kelio rastas lavonas elgetos 70 metų senelio Jono Plavskio iš m. Žiežmarių. Tas atsitikimas rodo mums, kaip yra reikalingas namas prieglaudos dėlei varguolių, kurie dabar turi baigti gyvenimą ant kelio be Šv. Sakramentų. Miestelis iš 3 tūkstančių gyventojų, man rodos, galėtų tokius namus užlaikyti.
Aplink Žiežmarius atsirado nedorėlių, kurie užpuldinėja vakarais ant praeivių, ant mergaičių. Pastaruoju laiku buvo užpuolęs vienas begėdis-nedorėlis už 4 varstų nuo miestelio ant vienos mergaitės, grįžtančios pavakary iš atlaidų. Stipri ir dora mergaitė nepasidavė begėdžiui, už ką pasiliko baisiai sumušta. Policija jieško nedorėlio, bet nesurado. Nereikia vėluotis!

Tarnas J. Žižmariai //
Vienybė, 1908 m. rugsėjo 23 d., Nr. 39, p. 619.

Žiežmariai (Viln. gub. Trakų pav.)
Gavę leidimą atidaryti blaivybės skyrių 1 lapkričio padarėme sąnarių susirinkimą tarybai išrinkti. Įsirašo 234 sąnariai. Į tarybą išrinkta: pirmininkas kun. Augūnas, jo pagalbininkas ir iždininkas kun. Augštuolis, sekretorius mokytojas p. Kaunas, tarybos sąnariai: Stanislovas Laurušonis, Vincentas Vinckus, Jonas Balnis, Mykolas Petrauskas, Kazimieras Stalmokas, Jurgis Naudžiūnas, Mykolas Znaidauckas ir Konstantinas Mitkus. Susirinkimas nutarė: 1) Stengtis, kad šventadieniais būtų uždarytos alinės (18), 2) įkurti arbatnamį. Apie tuodu nutarimu reikalaujame „Blaivybės" valdybos patarimo. 3) Neduoti šventadieniais šliūbų. 4) Už pinigus, sąnarių įneštus, padirbti į bažnyčią vėliavą su parašu: „Broliai, būkite blaivūs".

Kun. Augštuolis. Žiežmariai //
Vienybė, 1908 m. lapkričio 11 d., Nr. 46, p. 726.

Žiežmariai (Vil.gub.Trakų pav.)
Pas mus monopolis jau nuo pavasario šventomis dienomis uždaromos. Bet kas iš to, kad kiekvienas piemuo gali gauti degtinės pas taip meilius žydelius. Be to yra dar čia gėralų sankrova. Todėl girtų šventą dieną pilna. Kad atsirastų kam patraukti „geradarius" teisman už slaptą degtinės pardavinėjimą.

Miegalis. Žiežmariai //
Vienybė, 1908 m. lapkričio 11 d., Nr. 46, p. 726.

Žižmariai (Vilniaus gub. Trakų p.).
Vienas ūkininkas pirko miške ąžuolą kryžiui. Pasikvietęs keletą savo pažįstamų, norėjo tą medį piauti. Bepiaunant medžio galas prispaudė vieną iš padėjėjų Simoną Galinskį 36 metų iš Turloviškių kaimo, kursai 3 dienas pasirgęs pamirė. Buvo 13 metų Amerikoje, jau antri metai, kaip buvo sugrįžęs savo tėvynėn.
A. a. Simonas Galinskis prigulėjo prie Šv. Kazimiero draugijos.

Tarnas J. Žižmariai //
Vienybė, 1908 m. spalio 7 d. Nr. 41, p. 651–652.

1909 m.

Agentai apgavikai. Žiežmariai (Trakų pav.).
Ž. R., jaunas vyras, iškeliavo Amerikon. Surinko pusantro šimto, susiderėjo su agentu, užmokėjo jam pinigus ir iškeliavo turėdamas vos-vos keletą rublių savo reikalams.
Agentui rūpėjo išvilioti daugiau pinigų, todėl, pervedus jį per rubežių, paliko Eitkūnuose, pats gi sugrįžęs pareikalavo nuo tėvų dar 30 rb., grasindamas atgabenti sūnų atgal. Sunku buvo tėvams surinkti tuos pinigus, bet surinko, gelbėdami savo mylimąjį sūnų nuo kariuomenės.
Tačiaus šituo nepasibaigė vargai jaunojo emigranto. Matote agentas dar nevisiškai išnaudojo jo sunkų padėjimą. Todėl, nuvežęs į Hamburgą, pristatė jį į kokią tenai komisiją (gal pramanytą), kurioji, žinoma, rado pas jauną ir stiprų vyrą visokias ydas ir atgabeno jį atgal į Eitkūnus. Dabar agentas reikalavo dar kelių desėtkų, prižadėdamas vežti kitu keliu.
Tokie tai vargai sutiko jauną emigrantą. Bet ar jis vienas vargsta?! Ar ne vargsta visi, kurie, įsitikėję agentams-apgavikams, atiduoda iš anksto jiems visus pinigus? Tamsų žmogų vargai ir tėvynėj spaudžia, ką gi dar sakyt apie vargus svetimoje šalyje.
Sodiečiai! Švieskimės. Skaitykime laikraščius. Iš jūjų patirsime, jog yra legališkieji būdai keliauti į visus pasaulio kraštus, jog yra organizacijos, kurios suteikia visokias informacijas (patarimus) kas link emigracijos, da-gi duoda paskolas neturtingiems emigrantams. Jeigu šitokių organizacijų Lietuvoje nėra, arba jos neatsako mūsų reikalams, tai steikime savas. Tada tik agentai-žydai netrauks iš mūsų, kaip iš melžiamos karvės, paskutinio skatiko.

Mrt. Agentai apgavikai // Lietuvos žinios, 1909 m. liepos 22 d. Nr. 14, p. 2.

1911 m.

Žiežmariai.

Mūsų apygardoje šįmet labai siaučia šiltinė. Gojaus sodžiuje beveik kiekvienoje gryčioje ligonis, kai kur net visa šeimyna serga. Numirė jau trys.

Ranka. Žiežmariai //
Vienybė, 1911 m. gruodžio 20 d., Nr. 51, p. 814.

Žižmariai (Vilniaus gub.).

Lietuvių lenkų vaidai. Juokingą formą priėmė šitie vaidai. „Lenkų" vadu yra endekas Habdankas, svaiginančių gėrimų pardavikas. Todėl blaivininkų arbatnamis jo akyse ir kišenyje pavirto į lietuvių lizdą. Panaikinimui savo priešų griebiasi visokių priemonių. Į „Vilenski Viestnik" rašo, jog katalikų kunigas, palaikąs blaivybę, jo priešas, skriaudžiąs pravoslavus, į „Kurjerą" ar ir „Goncą", jog lietuviai naikiną lenkus ir tikybą, gubernatoriui, jog arbatnamis parapijai nereikalingas... Ką dar daugiau pramanys, sunku įspėti, bet rūpysis palaikyti savo svaiginančius gėrimus, gindamas ar lenkystę, ar pravoslaviją, ar katalikystę, kuriuo laiku koks skydas bus geresnis.

Žižmariai //
Lietuvos žinios, 1911 m. gruodžio 1 d., Nr. 140, p. 2.

1912 m.

Žiežmariai.

Kaišodorių miestelyje vasario 7 d. buvo nepaprasta byla. Visoje apylinkėje žinomas Žiežmarių miestelio smuklininkas A. Habdank buvo panorėjęs tapti Žiežmarių statomosios bažnyčios kasieriumi, paleido kalbas ant klebono Augūno, buk jisai nežinia kam aikvojąs pinigus, kvitų neišduodąs. Kun. Augūnas padavė Habdanką teisman, ir žemiečių viršininkas pasmerkė Habdanką ant mėnesio arešto. Habdankas jau antrą kartą nuteisiamas už šmeižimą. Gynė Habdanką advokatas iš Kauno Stašinskis.

Keleivis J. Žiežmariai //
Vienybė, 1912 m. vasario 14 d., Nr. 7, p. 108.

1914 m.

Žižmariai, Trakų apskr.

Jau praėjo du metai, kaip buvau apleidęs Žižmarius; buvau per tą laiką ir Lenkijoj, ir Ukrainoj, ir netoli Kynų, ir Afgano sienų. Mačiau ir gerėjaus, kaip visos tautos žengia pirmyn kultūroje, neišskiriant nei laukinių Azijos tautų. Bet džiaugiaus, jog ir mūsų tėvynė turinti sūnų, kurie stengiasi iš visų jėgų dirbti jos naudai ir neatsilikti nuo kitų kultūrinių tautų. Turėjau viltį, jog ir žižmariečiai neatsiliks nuo kitų Lietuvos miestų ir miestelių, jog ir jie per tą laiką jau toli nuėjo pirmyn. Bet skaudžiai apsirikau. Pasirodo, jog jie ne tik nenuėjo pirmyn, bet ir toli atstojo nuo pradėtųjų darbų. Antai, lietuviškų laikraščių, ateinančių Žiežmarių parapijon, kasmet skaičius mažinas. Statoma nauja bažnyčia ir įvairūs atėjūnai jau iš anksto ruošiasi-bruzda, kaip čia daugiau įvedus lenkiškumo naujai statomon bažnyčion, ir nevienas iš mūsų žmonių duodasi įsipainioti į jų pinkles. Arba štai Žižmarių Blaivybės skyrius. Pirmais įsteigimo metais, prie kamendoriaus kun. J. Augštuolio, turėjo narių apie 200. Kiti kunigėliai taip pat stengėsi darbuotis, bet turėjo daugybę visokių kliūčių. Ir dabar narių tepasiliko vos apie 50-tį. Kieno čia kaltė – nežinia, bet faktas yra, kad narių skaičius nuolat mažinas. Gal dėl to, kad susirinkimai buvo per retai daromi, ar paraginimų buvo mažiau? Žodžiu sakant, žižmariečiai eina ne pirmyn, bet atgal. Argi neliūdna, ne skaudu?

K-is J. Žižmariai // Viltis, 1914 m. sausio 16 d., Nr. 12, p. 2.

Žiežmariai. Trakų apskr.

Liepos 6 d. „Blaivybės" pirmininkas, kun. Akstinas nežiūrint į aplinkybes, kokiose mes gyvename, surengė gegužines. Žmonių susirinko labai daug, ypač jaunimo. Gerėjos ištautėję lietuviai gražiai skambančiomis lietuviškomis dainomis, kurių buvo dainuota apie 20. Taip-pat buvo tautinių žaislų. Kaip mūsų kampeliui tai diktokas žingsnis pirmyn.

Diskantus. Žiežmariai //
Viltis, 1914 m. liepos 10 d., Nr. 151, p. 3.

Žiežmariai. Trakų ap.

Birž. 22 d. arbatinėje buvo visuotinas blaivininkų susirinkimas d-jos reikalais. Taip kit ko pirmininkas kun. Akstinas įnešė sumanymą surengti gegužines liepos 6 d. š. m. Blaivininkai, dėlei to labai nudžiugo, nes galės dorai pažaisti, pasilinksminti ir išgirsti dainų gimta kalba sulenkėjusiame kampelyje, kad tik sumanymas nepaliktų neįvykdytas, kaip kad buvo praėjusiais ir metais. Pagyvensime pamatysime.

Nudžiugęs. Žiežmariai //
Viltis, 1914 m. birželio 27 d., Nr. 140, p. 3.

Žiežmariai. Trakų apskr.

Nuo gruodžio 8.d. praėjusių metų, lig pusei sausio mėnesio šių metų, Žiežmarių miestelio lenkininkai vis stengėsi suardyti tvarką Bažnyčioje, demonstratyviai giedodami „lenkišką" karūnką, kuri būdavo visados lietuviškai giedama. Bet savo tikslo visgi nepasiekė ir dabar jau liovėsi darę bažnyčioje netvarką.

N. Kat. Žiežmariai // Viltis, 1914 m. kovo 25 d., Nr. 64, p. 2.

Žiežmariai, Trakų ap.

Kovo 12 dieną buvo valsčiun atvažiavęs Trakų ispravninkas. Spėjama, kad jis buvęs atvažiavęs dėl lenkų-endekų skundo. Klausinėjo apie 100 žmonių. Po miestelį nuėjo klegesys, jog lenkai labai apšmeižę kleboną kun. Augūną Tuo pasipiktinę net kitataučiai, ypač žydai. Nors, tiesą pasakius, žiežmariečiams tai nebe pirmiena.

N. Kat. Žiežmariai // Viltis, 1914 m. kovo 18 d., Nr. 59, p. 2.

Žiežmariai (Trakų pav.).

Birželio 8 d. 6 varstuose nuo Žiežmarių nukrito oreivis. Pataikė į baisų purvyną. Lėkė 3 aficieriai ir mašinistas. Visi liko sveiki, tik vienas biški susitrenkė.

Žiežmariai // Vienybė, 1914 m. birželio 17 d., Nr. 25, p. 397.

Žiežmariai, Trakų apskr.
Neperseniai „Vilty“ buvo padėta ne visai teisinga korespondencija apie Žiežmarių „Blaivybės“ skyrių. Buvo joje pasakyta, kad „Blaivybė“ čia visai išnykus, ir narių 1918 metais buvę tik 50. Tuo tarpu Žiežmarių „Blaivybės“ skyrius tebegyvuoja kaip gyvavęs, ir 1913 m. narių turėjo 150, kurių visų vardai ir pavardės buvo išspausdintos ir arbatinėje viešai ant sienos pakabintos.
Skyriaus pirmininkas klebonas kun. Augūnas.

Žiežmariai // Viltis, 1914 m. kovo 11 d., Nr. 57, p. 3.

1915 m.

Žiežmariai.
Žiežmarių, Jezno ir Stakliškės apylinkėse esama 1500 su viršum suvalkiečių pabėgėlių. Jų skurdas yra didelis. Maitinimo punktas per savaitę laiko išdalino pabėgėliams 672 rub. 5 k. pašalpos. Kai kuriose vietose pradėjo siausti jau ir limpamosios ligos.

Žiežmariai // Lietuvos žinios, 1915 m. vasario 27 d. Nr. 24, p. 2.

Žižmariai, Viln. apskr.
Pabėgėliai. Žižmariuose ir apylenkėje rado prieglaudos apie 600 pabėgėlių iš Suvalkijos.

Žižmariai // Lietuvos žinios, 1915 m. vasario 13 d., Nr. 18, p.

Žiežmariai, Trakų ap.
Gydomasai-maitinamasai punktas. Vilniaus gydymo-maitinimo pagalbai teikti draugija atidengė čia punktą. Žmonės galės gauti dovanai maisto ir daktaro pagalbos.

Žiežmariai, Trakų ap. //
Lietuvos žinios, 1915 m. vasario 20 d., Nr. 21, p. 2.

1919 m.

Generalinio Lietuvių Štabo pranešimai.
9-VII. 1919 m.
N*eatsižvelgdami į visas mūsų pastangas ir žygius geruoju susitarti su kaimynais lenkais, pastarieji, nuožmiai sulaužę santarvės nustatytą demarkacinę liniją, pradėjo žygiuoti pirmyn Lietuvos žemėn Jiezno–Žiežmarių–Vievio–Kazokiškių kryptim ir keliuose punktuose užpuolė mūsų sargybą.*
Tariamieji „broliai“, kurie rūpestingai įkalbinėjo mums veikiai nusikratyti vokiečių okupantų ir pradėti derybas, nūn grobimo tikslu atmetė mums naują karą ir tai tuo sunkiu laiku, kai visiems grūmoja bendras pavojingesnis priešininkas, kai mes įžengėm į savarankų gyvenimo bėgį.
Gryna sąžine, kilnia dvasia šioj sunkioj valandoj su ginklu rankose mūsų kariuomenė sutinka naują priešininką ir pasiryžusi iki paskutinio kraujo lašo kovoti dėl Tėvynės laisvės, o kiekvienoj bakūžėj ras lenkas aršiausi savo priešininką-valstietį.
Liepos 7 d. Žiežmarių srity legioninkai užpuolė mūsų priešakinių dalių liniją. Įvyko atkaklus susirėmimas, kuris tęsėsi 10 min. Tuo tarpu viena lenkų kuopa užėmė Augštuosius Jagelionis ir daro bandymą apsiausti mūsų dalis.
Nūdien lenkai nuolat apšaudo mūsų sargybą. Tą pačią dieną Kazokiškiuose lenkai apsiautė mūsų sargybos stovyklą.
Po kruvino mūšio lenkai pasitraukė. Mūsų pusėj 2 sužeisti.
Vakarą Peliūnų kaimo srity įvyko žymesnių žvalgų susirėmimų.
Lenkai neteko nukautų ir sužeistų.
Rusų frontuose atmainų nėra.

Karininkas Velykis, Generalinio lietuvių štabo
pranešimai // Lietuva, 1919 m. liepos 17 d., Nr. 68, p. 2.

1923 m.

Žiežmariai, Trakų apskr.
Kitų Lietuvos vietų pavyzdžiu čia įvyko visuotinas valsčiaus gyventojų balsavimas smuklėms su svaiginamaisiais gėralais uždaryti, kuris davė teigiamų vaisių: iš visų balsavusių vos 25 pasakė už atidarymą. Bet šis gerasai nutarimas „mūsų aukštybėse“ kažkodėl buvo „subrokuotas“, nepatvirtintas: kažkokių trūkumų surasta. Tuomet valsčiaus savivaldybė, antrą kartą persvarsčiusi, nutarė uždaromųjų smuklių vieton atidaryti vieną savo smuklę. Šiomis dienomis atidaryta panaši krautuvė tik, deja, piktieji liežuviai kalba, jog ji yra ne savivaldybės, bet šiaip 5 asmenų, kurie, reikia pastebėti, yra svarbiausi savivaldybės nariai ir daugiausiai agitavo už smuklių uždarymą. Šis klausimas savivaldybei reikėtų paaiškinti abejojantiems, kad išvengus įtarimų.

Nakties Žiburėlis. Žiežmariai //
Lietuvos žinios, 1923 m. vasario 15 d., Nr. 38, p. 4.

1924 m.

Žiežmariai. Trakų apskr.
Nors mūsų miestelis nemažas, bet visiškai apmiręs. Inteligentų taip pat yra nemaža, bet jie kartu su miestelio „šliachtais“ snaudžia ir nesirūpina visuomeniniu darbu. 1922 m. buvo dar nors šaulių būrys, bet kažkodėl jis išnyko. Matosi, kad nebuvo kam tinkamai veikti, o Žiežmarių „ponai“ inteligentai tuom neužsiiminėja. Todėl šiandieną Žiežmarių miest. gyvena be jokios organizacijos, išskyrus žydišką ugniagesių draugiją.

Narsutis. Žiežmariai //
Trimitas, 1924 m. gegužės 1 d., Nr. 185, p. 27.

1925 m.

Žiežmariai, Trakų apskr.
Tai nedidelis miestelis, apgyventas daugumoje žydų. Jaunimo Žiežmariuose yra nemaža, bet jokio veiklumo jis neparodo.
Laikraščių, išskyrus mokytojų ir valdininkų, nieks neskaito. Per Žiežmarių paštą nemaža laikraščių gauna ir apylinkės kaimiečiai. Viso į Žiežmarius ateina su virš 140 laikraščių. Vietinė „Pavasario“ kuopa gyvuoja tik popiery, nes jau gan ilgą laiką niekuo nepasirodo.

Pempė. Žiežmariai //
Trimitas, 1925 m. vasario 26 d., Nr. 8, p. 249.

1926 m.

Žiežmariai.

Žiežmariai yra vienas iš geriausių Vilnijos krašto miestelių. Apylinkė yra didelė ir graži. Ūkininkai gyvena pusėtinai pasiturį.

Prieš karą Žiežmariuose jokio koperatinio veikimo nebuvę, todėl ir ligi šiam laikui trūko žmonėse susipratimo. Rodos, 1918–19 m. įsisteigė Žiežmariuose V. b-vė, bet jos veikimui nebuvo kam tinkamai vadovauti, ir vos išsilaikiusi ligi 1922 metų turėjo likviduotis. Kiek vėliau V. Aksomaičio ir kitų vietos inteligentų rūpesniu pradėta organizuoti ir plėsti koperatinis veikimas.

1923 m. įsteigtas Liaudies Bankas, kurio pradžia buvo labai sunki, bet vis tik sugebėjo išsilaikyti ir varyti savo darbą. Dabar bankas turi (virš 300 narių-ūkininkų, indėlių kapitalas apie 15 000 lt. išduota svarbiems ūkio reikalams, 300 narių) apie 70 000 lt.

1924 m. pabaigoje įsikuria V. B-vė, kurios veikimas iš anksčiau silpnas. Dabartiniu laiku darbas varomas sparčiai pirmyn. B-vė pastaruoju laiku turi įvairių prekių sumoje 10 000 lt. Į valdybą surinkta daugiau inteligentinių pajėgų, kurie pasiryžę, kiek galint pasidarbuoti.

Jau pakviestas prekyboje gerai prityręs pardavėjas. Krautuvė sparčiai ir gražiai taisosi. Šių metų pradžioje įsikūrė ir pradėjo veikti Ž. Ū. Dr-ja, kuri pavasario laike ūkininkus aprūpino originalinėmis sėklomis, taip pat ir įvairiomis trąšomis: čia anksčiau, be zuperio, apie kitas trąšas visiškai jokio supratimo neturėta.

Prie dr-jos padeda darbuotis prityręs agronomas, kuris be kitų darbų yra suorganizavęs keletą bandomųjų laukelių ir pievų.

Šių metų birželio mėn. pradėjo veikti pien. perdirb. b-vės rankinė pieninė. Pieninėje į dieną perdirbama apie 200–300 lt pieno. Kiekis pieno nedidelis – sulyginus su Žiežmarių apylinke, mat dar ne visi jos naudingumą supranta.

Šios apylinkės koperatyvai, be savo kasdieninio darbo, stengiasi palaikyti ryšius ir su kitais Vilnijos krašto koperatyvais, kurie noriai tokiems santykiams pritaria ir palaiko.

Tad valio! Žiežmariečiams nuoširdžiai ir sparčiai plečiantiems ir palaikantiems koperaciją. Valio! Ir visiems vilniečiams koperatininkams palaikantiems tamprius santykius tarpe koperatyvų. Junkimės, kaipo laisvi, tad nebūsime vergais. Vienybėje – galybė.

Vilnietis K. Vilnijos krašte koperacija plečiasi // Lietuvos žinios, 1926 m. rugpjūčio mėn. 31 d., Nr. 199, p. 3.

1927 m.

Koperacijos priešų darbai.

(Iš Žiežmarių koperatyvų gyvenimo).

Žiežmariai turi keletą koperatyvų: kredito koperatyvą lietuvių liaudies banku pavadintą, vartotojų b-vę „Talka", žemės ūkio d-ją, pieno perdrb. b-vę, žydų liaudies banką ir ūkininkų s-gos smulk. kr. banką ir tik ką įsikūrusią bitininkų d-ją.

Pieno perd. b-vė nesenai tepradėjo veikti. Žiežmarių apylinkė su užliejamomis upės Strėvos pievomis patogi pieno ūkiui tarpti. Kai ūkininkai pamatys apčiuopiamą iš pieninės naudą, ne tik netruks pieninei pieno, kaip iki šiol, bet atsiras reikalo steigt garinė pieninė.

Taip pat ir žemės ūkio d-ja kūrimosi laikotarpį tepergyvena. Iki šiol visą žemės ūkio d-jos darbą atlikdavo kredito koperatyvas savo tarpininkavimo operacijomis: aprūpindavo ūkininkus trąšomis, sėklomis, cementu etc. Bet paaiškėjus nepatogumui tokio vienoj įstaigoj sujungto darbo žemės ūkio d-ja perima iš kredito k-vo tarpininkavimo operacijas. Nepatogumas kredito koperatyvui daryt tarpininkavimo operacijas randas tame, kad kredito koperatyvas negali visoj platumoj išplėst tų operacijų. Plėsdamos tarpininkavimo operacijas, rizikuoja nutolt nuo savo tiesioginių uždavinių – rūpinti narius pinigų kreditu. Kas kita ž. ū. d-ja. Ji galės išimtinai visą savo veikimą nukreipti į tarpininkavimą. Žiežmarių ž. ū. d-ja iš tikrųjų rimtai griebiasi savo darbo. Išnuomavo 5 metams valdžios žinioj esantį mūro namą, rinkoj, prieš bažnyčią.

Reikia pabrėžti, kad išskyrimas iš Liaudies banko tarpininkavimo operacijų įvyko gražiausio abiejų koperatyvų susitarimo keliu.

„Talkos" 10 Nr. teko skaityt apie Žiežmarių liet. liaud. banko veikimą. Gavosi vaizdas gražaus to banko stovio. Neaišku tik buvo, kodėl bankas prie tokio didelio balanso, tokio apstaus narių (300 su viršum) skaičiaus negalėjo išplėst indėlių operacijų. Tos operacijos ne tik neturi palinkimo plėstis, bet vis mažėja. Kame čia dalykas? Arčiau prisižiūrėjus Žiežmarių koperatyvų gyvenimui pamatysim, kas neleidžia kredito koperatyvui atlikt vieno iš pagrindinių jo uždavinių – sutraukt laisvas lėšas. Juk visos kitos banko operacijos labai išplėstos ir sėkmingai vedamos, neišskiriant net sunkesniųjų – tarpininkavimo operacijų. Kas gi per jėgos neleidžia banku pasitikėti?

Tos jėgos, tai vietiniai ūkininkų sąjungos veikėjai.

Jie turi savo ūkininkų sąjungos sm. kr. bankelį. Jį įsteigusį kartu su neitraliuoju kredito koperatyvu. Bet tas koperatyvas veikia lygiai taip, kaip kadaise jų įsteigtoji Vartotojų b-vė, kuri porą metų pagyvavus stebuklingai virto Brazauskaitės krautuve. Net iškaba ta pati pasiliko, tik kita puse apversta. Reikia manyt, kad ir jų kredito koperatyvą panašus likimas yra prislėgęs.

Bet ypač gardžiu kąsniu minimiems koperatininkams rodosi lietuvių Liaudies bankas. Balandžio m. 10 d. visuotiniame banko narių susirinkime norėjo nuverst v-bą ir paimt koperatyvą į savo rankas. Deja, nepasisekė. Susirinkimas ne tik nepasirinko jų savo vadais, bet ir į narius nepriėmė ir galų gale su policijos pagalba iš susirinkimo išprašė.

Ot, iš kur eina tos sėjančios nepasitikėjimą kredito koperatyvų kalbos. Tokiuose aplinkybėse dirbant sunku plėsti indėlių operacijas.

Tikrumoj gi Žiežmarių liet. liaudies bankas išsiplėtęs ir sutvirtėjęs koperatyvas. Tatai patvirtina visų revizijų išvados: Ir Žemės Banko, ir Kredito Inspekcijos ir pagaliaus š. m. birželio mėn. 22–29 d. Lietuvos

Koperac. banko instruktoriaus. Pastaroji ypač buvo nuodugni ir griežta. Revizijos aktu konstatuojama, kad banke tiek sąskaityba, tiek atskaitomybė tvarkoje.
Tenka patirti, kad v-ba yra nusistačiusi po darbymečio šaukt visuotiną nepaprastą narių susirinkimą valdomiesiems organams rinkti ir revizijos k-jai perrinkti.

Žiežmariškis. Koperacijos priešų darbai //
Lietuvos žinios, 1927 m. liepos 20 d., Nr. 161, p. 2.

Spalių 9 dienos atgarsiai. Žiežmariai (Trakų apskr.).
Išaušus spalių 9 dienai, visas miestas pasipuošė tautinėmis vėliavomis, perjuostomis juodu gedulo šydu. Visi suprato ką tai reiškia: jau septyni metai, kaip mūsų sostinė Vilnius plėšriųjų grobuonių lenkų naguose ir liūdesio, kartu ir keršto perimti savo mintyse kalbėjo: „Mes tiems nevidonams lenkams nedovanosime. Vis vien mūsų Vilnius buvo ir bus, mes Vilnių sukaupę daugiau jėgų atimsime". Lygiai dvyliktą valandą sugaudė Žiežmarių gaisrininkų trimitai. Visame miestely vienai minutei sustojo visoks judėjimas.
Žiežmarių šaulių būrys Kino-Aušra salėj surengė paskaitą, kurią laikė vidur. mokyklos mokytojas J. Sužiedelis tema: „Vilniaus praeitis ir dabartis".
Klausytojų prisirinko pilnutėlė salė. Visų veiduose matėsi priešų neapykanta ir visi žadėjo kiek galint vaduoti Vilnių žodžiu, darbu, o jei prireiktų, tai ir ginklu, „o Vilnius turi būt mūsų" vis kartojo.

Gudaitis J. Spalių 9 dienos atgarsiai //
Darbininkas, 1927 m. spalio 16 d., Nr. 42, p. 4.

Prezidento kelionė.
Į šią kelionę J. E. Respublikos Prezidentas, lydimas kariuomenės vado, vidaus reikalų ministerio, gen. št. plk. Skorupskio ir kitų, išvyko 1927 m. rugsėjo 4 d. 8 valandą.
(...) Žiežmariai! Kokia gausybė žmonių! Kiek daug toji apylinkė turi savanorių, šaulių, pavasarininkų ir šiaip jaunimo! Bažnyčioje J. E. klauso šv. mišių ir pamokslo. Išėjus iš bažnyčios J. E. sutinka pavasarininkų choras. Prasideda paradas. Žygiuoja savanoriai, šauliai, moksleiviai, gaisrininkai, jaunimas. Tik stebies iš kur ir imasi tokiame mažame miestelyje tokia daugybė žygiuojančių žmonių. Pavakarėj vykstama į Antrantiškes pas naujakurius. Naujakuriai vaišina pietumis. Nuotaika nepaprastai maloni. Nenorisi nuo jų skirtis. Tai šnekučiuojamės, tai dainuojame. Vėlokai grįžome nakvynėn.
Rugsėjo 5 d. – pirmadienis, šiokia diena. Bet žmonių sutikimo vietose ne mažiau kaip ir sekmadienį. Ir šiandien visi šventiškais rūbais. Laukais skuba į miestelius žmonės, lyg į kokius didžiausius atlaidus. Štai pasitinka Strėvininkai. J. E. sveikinasi ir kalba su ūkininkais. Vėliau aplanko gražiai laikomą ir vienuolių prižiūrimą invalidų ir senelių prieglaudą ir prieglaudos bažnytėlę. Vyksta į vietinių sentikių maldos namus. J. E. ir jiems pasako prakalbą. Moterėlės plūsta ašarose. Prie Ašakėlių kaimo to kaimo vaikinai J. E. sutinka ant arklių, o mergi-nos nesigailėdamos barsto savo darželių gėles. Kietaviškio miestelyje prie garbės vartų pasitinka valsčiaus valdyba, šauliai, ūkininkai, mokyklos pavasarininkai. J. E. kaip ir visur aplanko maldos namus.

Kpt. T. Šakmanas. Prezidento kelionė //
Karys, 1927 m. rugsėjo 14 d., Nr. 37, p. 334.

1928 m.

Pavasarininkai veikia.
Žiežmariai. Čia pernai pavasarininkai vieni veikė. Šiais metais įsikūrė Žiežmarių „Vyčių" draugovė. Dalis pavasarininkų išsiskyrė. Pavasarininkai per visą vasarą maža ką tenuveikė. Apie vidurvasarį įsikūrė tautiškojo jaunimo są-ga „Jaunoji Lietuva". Iš karto pasirodė labai veikli, bet dabar naujųjų draugijų veikimo visai negirdėt. Tuo tarpu pavasarininkai suruošė vieną vakarą, buvo suvaidinta komedija „Moterims neišsimeluosi"; buvo suruoštas ir kitas vakaras, kuris sutraukė daug lankytojų. Už dviejų savaičių suruošė vėl kitą vakarą; buvo suvaidinta tragedija „Šv. Barbora". Pavyko gerai. Dabar pavasarininkai susilaukė veiklaus naujo pirmininko kun. Mažeikos.

Verbų Pumpuras. Pavasarininkai veikia //
Šaltinis, 1928 m. gruodžio 15 d., Nr. 50, p. 796.

Žiežmariai (Trakų apskr.).
Rugsėjo mėn. 9 d. čia buvo atlaidai. Žmonių prisirinko gana daug. Po pamaldų vidurinėje mokykloje koncertavo p-lė M. Prancūzevičiūtė, p. J. Taškūnas. Į salę įėjimas buvo su bilietais. Pelnas skiriamas dešimties metų Lietuvos nepriklausomybės sukaktuves paminėti paminklo pastatymui.

Verbų Pumpuras. Žiežmariai //
Šaltinis, 1928 m. rugsėjo 29 d., Nr.38, p. 621.

Seniai jaunimą pralenkia.
Žiežmariai (Trakų aps.). Šis miestelis yra vienas iš didesnių Trakų apskrityje. Miestelio apylinkės ūkininkai lietuviai. Gyvena pasiturinčiai. Ūkininkai susibūrė į koperatyvus. Žemės ūkio draugija jau keli metai veikia, bankas ir pieninė taip pat gerai veikia. Bet jaunimas čia visai apsnūdęs. Nėra gerai veikiančių organizacijų. Tai ne labai daro gerą įspūdį.

Y. Seniai jaunimą pralenkia //
Šaltinis, 1928 m. rugsėjo 14 d., Nr. 36, p. 589.

1930 m.

Šaulių rinktinės 10 m. sukaktuvės. Žiežmariai.
Birželio mėn. 29 d. čia įvyko šaulių rinktinės 10 metų sukaktuvių paminėjimas. Paminėjime dalyvavo centro valdybos atstovai, „Trimito" redaktorius, p. Marcinkevičius, korespondentas, p. Andriukaitis, karinio paruošimo atstovas, Trakų apskr. Karo Komend. pulk. Šaudis, apskr. viršininkas ir kiti. Pasiųsti sveikinimai p. Respublikos Prezidentui, krašto aps. ministeriui, sąjungos vadovybei.

Šaulių rinktinės 10 m. sukaktuvės //
Lietuvos aidas, 1930 m. liepos 3 d., Nr. 148, p. 7.

Pirmoji Žiežmarių ir Žaslių vals. pr. m-lų dainų šventė ir darbų paroda.
Birželio mėn. 28 d. buvo Žiežmarių ir Žaslių valsč. pirmoji dainų šventė ir darbelių paroda. Dalyvavo per 300 vaikučių.

Pirmoji Žiežmarių ir Žaslių vals. pr. m-lų dainų šventė ir darbų paroda // Lietuvos aidas, 1930 m. liepos 3 d., Nr. 148, p. 7.

Žiežmariai, Trakų ap.
Ir čia gripas buvo išguldęs beveik visą miestelį; keli asmens dar ir dabar tebeserga. Pradinės mokyklos vedėjui p. Keraičiui ligai susikomplikavus teko net ligoninėj atsidurti. Čia pravartu pažymėti mokinių tėvų ir paties tėvų komiteto nepasitenkinimą, kad neduodama mokytojo pakeisti sergantį. Jau trečia savaitė 2, 3 ir 4 skyriai mokiniai nelanko mokyklos. Trečio mokytojo irgi negalima sulaukti, nors jau visas mėnuo kaip paduotas prašymas.

Alkanas. Gripas //
Lietuvos žinios, 1930 m. gruodžio 18 d., Nr. 288, p. 3.

Žiežmariai, Trakų apskrityj. *Žiežmarių šaulių būrys spalių 26 d. minėdamas Vytauto Didžiojo 500 metų mirties sukaktuves, suvaidino Vytautas pančiuose".*

Buvęs. Žiežmariai //
Trimitas, 1930 m. lapkričio 6 d., Nr. 45, p. 935.

1931 m.

Nauja Bažnyčia. Žiežmariai (Trakų apskr.).
Žiežmarių miestelis prie Strėvos upės, į kurią arti miestelio dar įteka upelis Kertus. Prie miestelio ant Strėvos yra geras vandeninis malūnas, dvarponio lenko Strumilos, dabar išnuomuotas žydui. Žiežmarių miestelis nepuikus, bet jį puošia labai graži, nauja Katalikų mūrinė bažnyčia. Ta bažnyčia buvo pradėta statyti prieš didįjį karą ir užbaigta iki bokštų jau po karo. Šiemet dėka dabartinio klebono rūpesčių išvestas iki viršaus vienas gražus bokštas, o kitas bokštas, jeigu bus lėšų, bus išvestas kitą metą. Bažnyčios stilius gana lietuviškas.

Puidokas J. Nauja bažnyčia //
Šaltinis, 1931 m. gruodžio 12 d., Nr. 50, p. 687.

Žiežmariai neturi daktaro.
Numirus žiemą medic. daktarui, iki šiol Žiežmariai neturi daktaro. Čia daktaras labai reikalingas. Praktikos čia yra. Dantistė yra viena, bet negali suspėti apsidirbti.

Alkanas. Žiežmariai neturi daktaro //
Lietuvos žinios, 1931 m. gegužės 26 d., Nr. 116, p. 5.

Žiežmariai. *Trakų apskr. Trakus lenkams pagrobus, Žiežmariai yra didžiausias miestas apskrity. Prieš karą buvo gana gyvas, bet dabar po truputį pradeda apmirti. Žiežmariuose veikia kelios organizacijos. Šaulių būrys čia gausingas ir stiprus. Liepos 25 d. būrys šventė savo 10-čio sukaktuves. Žiežmarių bažnyčioje kun. prel. Sužiedelis gal ir per daug jau yra nuolaidus lenkuojantiems. Kas šventadienis skaitoma evangelija lenkų kalba, nors lenkų visoje parapijoje yra gal 4 žmonės.*

Buvęs. Žiežmariai //
Trimitas, 1931 m. rugpjūčio 20 d., Nr. 34, p. 67.

1932 m.

Žiežmariai. (Trakų apskr.)
1931 metai nebuvo šios apylinkės gyventojams laimingi, o ypač jų pabaiga. Vienam ūkininkui sudegė kluonas su visais nekultais javais ir pašaru, padarydamas nuostolių apie 8000 litų. Be to, dviejų mėnesių tarpe mirė keturi stiprūs vyrai, visai nesirgę arba labai mažai sirgę 45–50 metų amžiaus. Negana to, 31 gruodžio mėn. sudegė prekinis autovežimas kelyje Žiežmariai–Kietaviškės su visomis prekėmis, liko tik metaliniai griaučiai. Gaisrui kilus nespėjo važiavusieji trys asmens atidaryti durų, jėga išvertę išspruko iš ugnies nagų mažai apsvilę.

Verbų Pumpuras. Žiežmariai //
Šaltinis, 1932 m. sausio 16 d., Nr. 3, p. 47.

Susirūpinę švietimu.
Žiežmariai, Trakų apskr. Įvedus priverstiną pradžios mokslą, nuo rudens visi tėvai sukruto leisti vaikus į mokyklą. Palyginus su praeitais metais, šiemet mokinių dvigubai padidėjo. Bet kadangi mokytojų, kaip ir praeitais metais, mokykloje tėra tik du, todėl apie 70 mokinių teko atleisti iš mokyklos, nes daugiau du mokytojai negali pajėgti mokyti. Butas mokyklai yra valdiškas, gana erdvus, tinkąs 4 komplektams. Tėvai susirūpinę prašyti Vyriausybę paskirti trečią mokytoją.

Susirūpinę švietimu //
Lietuvos aidas. 1932 m. sausio 2 d., Nr. 1, p. 8.

Vargas su elektros apšvietimu.
Žiežmariai, Trakų apskr. Turbūt niekur nėra tokio vargo su elektros apšvietimu, kaip pas mus, Žiežmariuose. Kai vandens jėga gaminama šviesa – esti negeresnė už balanų šviesa, kai motorų varoma – nuolat genda, trūksta. Gatvėse veik nėra apšvietimo. Pav., Dvaro gatvė ypač prie Strėvos tilto nėra šviesos. Kaina už šviesą lupama nežmoniškai, 1 litas 80 cent. už kilovatą!

Vargas su elektros apšvietimu //
Lietuvos aidas, 1932 m. sausio 2 d., Nr. 1, p. 8.

Kortininkų likimas.
Žiežmariai, Trakų aps. Pas mus buvo garsus kortų lošikas A. Urbanavičius. Aplošdavo ne tik žioplius kaimiečius, bet ir valdininkus arba kartais neblogesnius už save maklerius išmaudydavo. Bet vienam jo partnerių M. Baibokui išsiveržė pyktis ir jis per šių metų Velykas, užgautas veidan, išėjo iš lygsvaros ir peiliu gerokai apibadė savo „karalių"; rezultatas pasirodė toks: A. Urbanavičius šiomis dienomis sugrįžo iš ligoninės tik su viena akimi ir be jėgų ir ūpo užsiimti lošimu, o M. Baibokas teismo tardytojaus išgabentas į Kaišiadorių kalėjimą.

Temporistas. Kortininkų likimas //
Lietuvos žinios, 1932 m. gegužės 11 d., Nr. 106, p. 5.

1933 m.

Šiltinė Žiežmariuose.

Žiežmarių miestely ir apylinkėje ėmė siausti šiltinė. Atvykęs į vietą apskrities gydytojas nustatė, kad iki šiol susirgusių yra 11 šeimų miestely ir kaimuose.

Šiltinė Žiežmariuose //
ABC, 1933 m. gruodžio 31 d., Nr. 98, p.3.

Žiežmariai. *Bal. 17 d. Žiežmarių pavasarininkai surengė Med. Strėvininkų kaime vakarą. Gražiai suvaidinta 8 v. drama „Saulė aptemo". Paskui sekė monologai ir šokiai. Grojo pavasarininkų to pat kaimo mažas stygų orkestrėlis. Buvo nepatogus oras. Pelno nebus, bet ir nuostolių nėr.*
Gaila, kad atsirado keli padaužos, norėjusieji ardyti vakarėlio tvarką. Nejaugi reikės policijos pagalbos šauktis? Daužykitės namie, bet ne viešame vakare.

Sakalas. Žiežmariai //
Šaltinis, 1933 m. gegužės 6 d., Nr. 19, p. 270.

Rinktinėse ir būriuose.

Žiežmariai, Trakų apskr. Birželio 4 d. būrys kino „Aušros" salėje vaidino „Vienas iš mūsų turi apsivesti". Suvaidinta gerai.

Marma J. Rinktinėse ir būriuose //
Trimitas, 1933 m. birželio 15 d., Nr. 24, p. 478.

1934 m.

Žiežmariai.

Balandžio 8 d. moterų skyrius surengė vaidinimą „Prakeikti pinigai". Vaikučiai pašoko baletą. Daugiausia dirbo skyr. vald. pirm. St. Bagdanavičienė. Vaikučius išmokė gražiai šokti Matijošaitienė. Pelnas paskirtas badaujantiems vilniečiams.

Žiežmariai // Trimitas, 1934 m. balandžio 26 d., Nr. 17, p. 337.

Trakai. Žiežmariai. *Sausio 28 d. būrio susirinkime naujon valdybon išrinkti: J. Sabas, St. Baumilas ir M. Vitkauskas. Susirinkime atsisveikino su būrio vadu ats. j. leit. mok. A. Demindavičium, kuris keliasi į kitą valsčių.*

Žiežmariai // Trimitas, 1934 m. vasario 15 d., Nr. 7, p. 141.

1935 m.

Žiežmariai.

Peršovė nuovados viršininką. Buvo gauta žinia, kad degtindariai naktį varys degtinę vienam vienkiemyje. Naktį iš šeštadienio į sekmadienį kovo 2 d. vietos nuovados virš. p. Juozas Sutkus išvyko su policininkais į nurodytą vietą suimti degtindarių. Degtindariai pastebėję, kad gali būti blogai, pastebėję policiją, pradėjo šaudyti. Nelaimei, piktadarių buvo į ranką sužalotas nuovados virš. p. J. Sutkus. Sutkus nugabentas į Kauno ligoninę. Piktadariai stropiai ieškomi.

Žiežmariai // Rytas, 1935 m. kovo 8 d., Nr. 55, p. 8.

Žiežmarių ugniagesių komandos dešimtmečio šventė 1932 m. (LCVA)

Susidomėta mezginiais. Žiežmariai.
Sausio mėn. 10 d. Žiežmariuose įvyko Žemės Ūkio Rūmų mezgimo kursų mezginių paroda. Buvo išstatyta įvairių mezginių, kuriais kiekvienas atsilankiusis susidomėjo, tai buvo tikri spalvoti lietuviški – tautiški mezginiai. Daugumą būtų išpirkę, tik gaila, kad nepardavinėjo.
Teko patirti, kad greitu laiku įvyks ir Žiežmariuose mezgimo kursai. Ūkininkaitės pasimokinusios ir pačios galės lengvai pasigaminti tokių mezginių.

Pūras A. Susidomėta mezginiais //
Ūkininko patarėjas, 1935 m. sausio 24 d., Nr. 4, p. 12.

Žiežmariai.
Spalių 5 d. Žiežmarių būrys surengė buv. vald. pirm., o dabar tar. nariui agr. Sabui išleistuves. Dalyvavo per 40 asm. Gerb. Sabas būry daug nuveikė. Būrys linki gerb. Sabui vaisingo darbo naujoje vietoje.

Žiežmariai // Trimitas, 1935 m. lapkričio 7 d., Nr. 45, p. 840.

1936 m.

Namų ruošos kursai Žiežmariuose.
Š. m. rugsėjo mėn. 1 d. 9 val. Žiežmarių (Trakų apskr.) žemės ūkio mokyklos rūmuose prasidės dviejų mėnesių namų ruošos kursai šeimininkėms. Priimamos nuo 16 metų amžiaus, mokančios skaityti ir rašyti. Mokslas teikiamas nemokamai. Mokykloje yra bendrabutis su elektros šviesa, lovomis ir kuru. Minėtais patogumais mažiau pasiturinčios galės naudotis nemokamai. Patalinę ir valgį reikia turėti savo.
Stojančios į kursus turi iki š. m. rugpjūčio 15 d. paduoti prašymą Trakų apskr. agronomo vardu (be žyminio mokesčio).
Smulkesnių žinių kursų reikalu galima gauti apskr. agronomo raštinėj Kaišiadoryse ir pas rajonų agronomus: Žiežmariuose, Žasliuose ir Aukštadvary priėmimo dienomis.
Trakų apskr. agronomas. Namų ruošos kursai

Žiežmariuose //
Ūkininko patarėjas, 1936 m. liepos 23 d., Nr. 30, p. 13.

Pranešimai.
Trijų dienų dažymo kursai: Žiežmariuose balandžio mėn. 16, 17, 18 d. Pradžia 14 val.
Akmenų skaldymo kursai: Žiežmariuose gegužės mėn. 7 d. Semeliškėse gegužės mėn. 12 d. Onuškyje gegužės mėn. 14 d. Pradžia 9 val.
Pavienės paskaitos: Žiežmarių valsč. 13 d. Kaukinės km., Žiežmarių valsč. 13 d. Kursų pradžia 17 val.

Pranešimai //
Ūkininko patarėjas, 1936 m. sausio 23 d. Nr. 4, p. 14.

Žiežmariai.
Rugs. 27 d. š. būrys su kitomis tautiškomis organizacijomis minėjo Šiaulių 700 m. kautynių sukaktuves. Po pamaldų įvyko paradas. Paradą priėmė kuopos vadas ats. leit. Delnikaitis ir viršaitis Jacinavičius. Prie paminklo buvo iškilmingas posėdis. Apie Šiaulių kautynes kalbėjo Šemežys.
Po posėdžio šauliai su orkestru, ugniagesiai ir miestelėnai pasitiko grįžtančius iš manevrų ulonus. Sukeltos šauniems kariams ovacijos.
Būriui daug dirba vadas ats. j. leit. Vasiliauskas.

Vladas. Žiežmariai //
Trimitas, 1936 m. spalio 8 d., Nr. 41, p. 989–990.

Žiežmariai.
Vasario 23 d. būrio susirinkime dalyvavo rinktinės vadas pulk. leit. Žutautas. Būrys vadą pasitiko su dūdų orkestru. Rinktinės vadas skaitė paskaitą. Valstybės Prezidentui ir kariuomenės vadui sušaukta valio. Už gerą šaudymą šauliui Čereškai įteiktas ženklas. Įteikė rinktinės vadas pulk. leit. Žutautas, kartu su dovana 40 lt. Tarybon išrinkti: Žiežmarių nuov. v-kas ats. leit. Delnikaitis, Ž. Ž. Ū. M-los vedėjas agr. ats. j. ltn. Šimanauskas, pr. mok. vedėjas Šemežys ir girininkas Mažeika. Revizijos k-jon: urėdas Mičiulis, viršaitis Jacinavičius ir pol. Baumila. Būrio vadas ats. j. ltn. Vasiliauskas pranešė apie darbą.

Žiežmariai // Trimitas, 1936 m. kovo 19 d., Nr. 12, p. 283.

Žiežmariai. *Vasario 28 d. Žiežmarių šaulių būrio taryba pareigomis pasiskirstė šiaip: pol. nuov. v-kas M. Delnikaitis – vicepirm., agr. K. Šimanauskas – knyg., mok. K. Šemežys – sekr. ir girininkas V. Mažeika. Nutarta nuo kovo 15 d. pradėti trumpalaikius priešcheminės apsaugos kursus. Paskaitas skaitys Žiežmarių apylinkės ats. karininkai su gydytoju Raudanskiu.*

Žiežmariai // Trimitas, 1936 m. kovo 19 d., Nr. 12, p. 283.

Žiežmariai. *Spalių 11 d. minėtos Vilniaus pagrobimo sukaktuvės. Kalbėjo š. Tilindis. Vakare suvaidinta „Spalių 9-oji". Dekoracijas piešė b. vadas ats. j. leit. Vasiliauskas ir mok. Gelažius.*

V-s. Žiežmariai //
Trimitas, 1936 m. spalio 22 d., Nr. 43, p. 1036.

1937 m.

Žiežmariai.
Liepos m. 17–18 d. žemės ūkio mokykloje buvo sporto kursai. Dalyvavo 30 šaulių iš įv. būrių. Kursus tvarkė rinktinės vado pad. Kpt. Ciunis, sporto pamokas aiškino Turčila ir Židavičius.

Š-as A. Žiežmariai //
Trimitas, 1937 m. liepos 22 d., Nr. 29, p. 693.

Žiežmariai. *Sausio 16 d. apie 4 val. vakare nuo žmogžudžio kulipkos buvo sužeistas Žiežmarių šaulių kuopos vadas ats. ltn. M. Delinikaitis, vietos nuov. viršin. Viršininkas su vachmistru nuvyko žmogžudžio A. Malecko ieškoti, kuris mėgintas sulaikyti ir peršovė M. Delinikaitį. Pirmą pagalbą jam suteikė Mūro Strėvininkų mokykloje būrio vadas mok. Juknis. Sužeistasis nuvežtas į Kauną, jam padaryta operacija ir išimta kulipka. Šauliai savo kuopos vado sužeidimo yra labai paveikti. Jie deda su policija visas pastangas, kad žmogžudys būtų suimtas.*

Žiežmariai // Trimitas, 1937 m. vasario 11 d., Nr. 6, p. 140.

Žiežmariai turgaus dieną, 1936 m. (LNM)

1939 m.

Žiežmariai

Žiežmarių šaulių būrio vado, šaulio jaun. puskr. Stasio Baumilo ir šaulio moksleivio Stasio Griškevičiaus pastangomis, padedant kitiems moksleiviams, Žiežmarių šaulių būry prieš tris savaites, įsteigta krepšinio komanda, kuri liepos mėn. 25 d. pasirodė viešai. Krepšinio rungtynės įvyko tarp Trakų šaulių rinktinės krepšinio komandos, kuri Šaulių S-gos dvidešimtmečio varžybose yra paėmusi II-rą vietą, ir pradėjusios veikti Žiežmarių šaulių būrio krepšinio komandos. Nugalėjo Trakų šaulių rinktinės komanda, įmesdama 29 krepšius, o Žiežmarių krepš. komanda – 12.

Koresp. Žiežmariai //
Trimitas, 1939 m. rugpjūčio 3 d., Nr. 31, p. 769.

Žiežmarių žydų aukos Ginklų Fondui

Žydų Pradž. Mokykla, mokytojai Lt. 125. - Br. Šeiferiai Lt. 125. - Šoganas M. T. Lt. 75. - Mėsininkai Lt. 75. - Štražas D. I. Lt. 65. - Vineris J. Lt. 65. - Gordonas Alteris Lt. 50. - Br. Donai Lt. 50. - Dr. Raudanskis Lt. 60. - Azerskis Š. Lt. 50. - Vitenbergas Lt. 50. - Šatas M. Lt. 40. - Br. Kilmickiai Lt. 40.- Br. Fleo-Šeriai Lt. 40. – Beiniševičius M. Lt. 40. - Kaganas H. Lt. 35. - Garklonskis E. Lt. 35. - Kuckinas B. Lt. 35. - Ilionskis A. Lt. 30. - Kacas M. Lt. 30. - Adelsonas M. Lt. 30. - Garklanskis E. R. Lt. 30. - Stalovičius A. Lt. 30. - Baveris Idelis Lt. 30. - Kotas Dovydas Lt. 25. - Bliacheris M. Lt. 25. - Donas Smerelis Lt. 25. - Kacas A. Lt. 25.- Somrija. (Žydų Jaunim.Org.) Lt. 25. - Krepka J. Lt. 25. - Levinas Ch. Lt. 25. - Giršovičius A. Lt. - 25.- Magunas Lt.25. - Fainbergas I. Lt. 20. - Barilas R. Lt. 20. - Vulfovičius E. Lt. 20. - Šacas V. Lt. 20. - Kot Chaja Lt. 20. - Kotas Josifas Lt. 20. - Reznikas Ch. M. Lt. 20. - Kušelevičius L. Lt. 20. (...)
Kino „Aušros" savininkai: V. Levinas, E. Helpern. leido filmą. Pajamos skirta Ginklų Fondui suma 70 Lt.

Žiežmarių žydų aukos Ginklų Fondui // Apžvalga, 1939 m. birželio 18 d., Nr. 23, p. 6.

Trakų ūkininkai Semeliškių turguje

Žiežmariuose yra kiek daugiau miestiškumo, aikštę puošia panašus kaip Alytuje paminklas, bet namams reikia geroko švarinimosi ir remonto. Šviesesnis atrodo Kietaviškių bažnytkaimis, nors jam reiktų daugiau medžių. Semeliškėse radome ir į turgų nemažai suvažiavusių, tarp kurių buvo ūkininkų ir iš buvusios „anos pusės", nuo Trakų. Atvyko šįkart totorių, karaimų, gudų.
Vadinas, Semeliškių turgus pasidarė tarptautinis.

Trakų ūkininkai Semeliškių turguje //
XX amžius, 1939 m. gruodžio 14 d., Nr. 237, p. 8.

Žiežmariai.

Išleidome į Vilnių mokytoją D. Norvilaitę, kuri Žiežmariuose buvo plačiai žinoma visuomenininkė ir visų mylima. Jos netekimas – didelis smūgis lietuviškajai visuomenei.

Žiežmariai // XX amžius, 1939 m. gruodžio 28 d., Nr. 297, p. 10.

Ties plentą iš Kauno į Vilnių

Šiuo metu tarp Kauno ir Vilniaus yra tik geležinkelio susisiekimas. Sauskeliais arčiausias susisiekimas eina pro Rumšiškes, Žiežmarius ir Vievį. Tačiau tas susisiekimas yra ne koks. Iki Žiežmarių kelias vidutiniškas: vietomis plentas, kai kur pusplentis arba geras pirmos rūšies vieškelis. Nuo Žiežmarių iki Vievio vasarą kelias sunkiai išvažiuojamas. Dabar numatyta tiesti plentą nuo pat administracijos linijos pro Vievį į Žiežmarius. Nutiesus plentą iki Žiežmarių, ir likęs kelio galas iki Kauno bus gerinamas ir paverstas į pilną plentą, taip kad Kauną su Vilniumi ateityje jungs be geležinkelio dar ir plentas. Plentą ties Vidaus Reikalų Ministerija su vietos savivaldybių pagalba. Darbai būsią pradėti dar šį pavasarį. Šiuo metu speciali komisija jau nustatė būsimo plento vietą.

Ties plentą iš Kauno į Vilnių //
Žemaičių Prietelius, 1939 m. sausio 26 d., Nr. 4, p. 6.

Alpstanti elektra.

Vargsta žiežmariečiai dėl šviesos. Elektra arba visai silpnai šviečia, arba visai „užsimerkia" ir neatbunda. Elektrą teikią privatus asmuo. Tą dalyką reikia būtinai sutvarkyti, nes nemalonu būti tamsoje kokį 14 valandų. Geriausiai, kad perimtų valsčiaus savivaldybė.

Alpstanti elektra //
XX amžius, 1939 m. gruodžio 15 d. Nr. 233, p. 8.

Kur nesunaudojama didelė vandens energija. Kvepiančiose pievose.

Lengviau atsidusome, kai pasibaigė kriokliai ir Strėva išplaukė į Žiežmarių lygumą. Ypač džiaugėsi mano bendrakeleivė, kad neapvirtome.
Žiežmarių bažnyčios bokštai nukreipė kalbas į vakarienės temą. Plaukėm gražia ir ramia upe, lydėjom vingį po vingio, o bažnyčia vis neartėjo. Lygiose pievose ūkininkai vežė šieną ar krovė į kūgius. Mus svaigino malonus šieno kvapas; svajojom išsitiesti palapinėje po sunkios dienos. Linksmai šnekėjom su ūkininkais krante, kurie mums pasakojo apie „tragišką" atsitikimą su viena panele, kuri apvirto su baidare ir išsimaudė. Jau Žiežmariai žinojo apie „nelaimę".
Pasišnekėje su vienu ūkininku, po kiek laiko matome kitame krante vėl visai tokį pat. Sveikiname, o jis juokiasi... Žiūrime, kad plaukiame atgal, ir Žiežmariai pasliko užpakalyje. O toli pievoje pamatėm kitus mūsų laivelius, kurie plaukė, Strėva čia daro keistus vingius; kas sau, vieni ten, kiti atgal; plaukėm „kadrilių".
Gerą valandą plaukėm begaliniais vingiais, kol pasiekėm Žiežmarių malūną. Vienas mažmožis mums pagadino nuotaiką: tankiuose krūmuose, pro kuriuos teko prasiveržti, palietėm apipuvusį šuns ar kiaulės lavoną; smarvė buvo tokia bjauri, kad ji mus lydėjo ligi Kauno. Niekas neišdrįso po to gerti arbatos iš Strėvos, maudytis ar praustis;
Žiežmarių malūnininkas leido pasikloti po palapinėmis jo nupiautą šieną. Pasistatėm palapines ir

sutvarkėm savo laivelius krante. Jaunimas išskubėjo į miestelį vakarienės, man teko likti sargyboje.

Kolupaila S. Kur nesunaudojama didelė vandens energija // XX amžius, 1939 m. liepos 11 d., Nr. 154, p. 6.

Žiežmariai.
Sausio 22 d. šaulių būrio metiniame visuotiniame susirinkime, kuriame dalyvavo ir rinktinės vado pad. kpt. Ciunis, iš kontrolės komisijos paskaitytų revizijos aktų paaiškėjo, kad būrys buvo vedamas netvarkingai. Naujasis būrio vadas St. Baumila ryžosi visus trūkumus pašalinti. Į naują tarybą išrinkti pirm. pav. ats. ltn. Krasauskas, šviet. vad. mokyt. P. Navasaitis, jam pavad. – knygyno prižiūrėt Matulaitis, kasininku – Usonis. Kontrolės komisijon – Šimkevičius, Keras ir Verzys. Susirinkimas nutarė įsteigti namų statymo fondą ir įsigyti sklypą namams ir sportui. Laikinai naudoti agr. Krasauskas pasižadėjo leisti esančią prie ž. ž. ūkio mokyklos aikštelę. Gautais iš valsčiaus savivaldybės pinigais – 200 lt nutarta padidinti orkestrą.

Žiežmariai // Trimitas, 1939 m. vasario 9 d., Nr. 6, p. 141–142.

Žiežmariai.
Žiežmarių valsčiaus taryba vietos šaulių būriui paaukojo 200 lt – būrio dūdų orkestro instrumentams atremontuoti.

Šaulys. Žiežmariai //
Trimitas, 1939 m. birželio 9 d., Nr. 23, p. 550.

Žiežmariai. *Spalio 15 d. šauliai atliko prizinius šaudymus. Šaudyta neblogai – keli šauliai laimėjo II, I, ir III laipsnio vietas. Tą pačią dieną įvyko būrio susirinkimas, kuriame dalyvavo rinktinės atstovai kpt. Ciunis ir kpt. Aksomaitis. Pasiųsta sveikinimo telegramos broliams vilniečiams ir vyriausybei. Rinktinės vado pad. kpt. Ciunis įteikė apdovanotiems šauliams-ėms Šaulių Žvaigždės medalius. Nutarta vilniečiams surinkti aukų. Aptarti kiti klausimai, taip reikalingos būriui aikštės ir t. t.*
Šiomis dienomis vykstą į Vilnių mūsų kariuomenės daliniai buvo palydėti su gėlėmis ir ovacijomis.

Koresp. Žiežmariai //
Trimitas, 1939 m. spalio 26 d., Nr. 43, p. 1053.

1940 m.

Iš Žiežmarių padangės.
Žiežmariečiai labai nusiskundžia, kad elektros stoties laikytojas p. Šoganas nesirūpina kaip reikiant pašalinti trūkumus, dėl kurių gauna visai nepakenčiama šviesa. Pastaruoju laiku, padaugėjus abonentų skaičiui ir neduodant reikiamos energijos, 25 žvakių lemputė silpniau šviečia už paprastą šabasinę žvakutę.
Nors pašto korespondencija Žiežmarių pašte gaunama kasdien apie 15 valandą ir tuojau išskirstoma, bet ji tą pačią dieną neišnešiojama ir neišduodama be 18 val.
Jau keleri metai, kai Strėvos gatvės grindinys išgriautas ir vidury gatvelės metrinis griovys. Pravažiuoti būtina. Gatvelė siaura, griovio aplenkti negalima, pravažiuoti kiekvieną kartą pavojinga, o vienok niekas nepasirūpino keliolikos metrų grindinio per keleris metus sutaisyti.

Iš Žiežmarių padangės //
XX amžius, 1940 m. sausio 10 d., Nr. 7, p. 9.

Žiežmariai.
Vasario 4 d. būrio šauliai ir šaulės, vadovaujami šviet. vad. Gintnerio, vaidino 2 v. komed. „Meilės eleksyrą" ir „Nenusisekusį debiutą". Gauta 100 lt. pelno.
Būrio tarybą sudaro: pirm. pav. nuov. virš. J. Piontka, sekr. agr. Anckaitis, ižd. Matulaitis, šviet. vad. Pašto virš. Gintneris, knyg. P. Keras. Kontrolės komisija – A. Šimkevičius, M. Bagdanavičius ir M. Pirštelis.

Žiežmariai // Trimitas, 1940 m. vasario 22 d., Nr. 8, p. 198.

Žiežmariai (Trakų r.).
Gegužės mėn. 2 d. įvyko moterų šaulių skyriaus viešas vakaras. Vaidinta 3 v. drama „Nebaigtas žygis". Vaidinimas pavyko. Geriausiai roles atliko St. Bagdonavičienė, Ramanauskas, Sventickas, Daknytė ir Matulaitis.

Žiežmarietė. Žiežmariai //
Trimitas, 1940 m. gegužės 24 d., Nr. 21, p. 527.

Žiežmarių miestelio planas, 1936 m.

ŽIEŽMARIŲ MIESTELIO VIETOVARDŽIAI

Žiežmarių pradžios mokyklos mokytojas Kazys Šemežys 1937–1938 m. užrašė Žiežmarių miestelio vietovardžius. Pateikėjai – Eustachas Franukevičius ir Florijonas Lančinskas, gimę Žiežmariuose.

Apie miestelį užrašytas toks pasakojimas: „Miestelis yra senas. Maro metu išmirę daug žydų. Yra pasakojama, kad jie darę burtus, kad tik mažiau mirtų. Būk nugirdę rusų kareivį Kuznecovą ir nuvedę ant kapų, liepę, kai ateis su mirusiu pasakyti „Žydui nėr vietos tik katalikui", bet jis pasakęs – „yra vietos, nors ir tūkstančiui". Žydai supykę, norėję užmušti, bet jis pabėgęs. Lietuvių mirė nedaug. Visose g-vėse buvo pastatyti kryžiai nuo maro. Baudžiavą ėję gyventojai į Žiežmarių dvarą, kuris priklausė gr. Tiškevičiui. Miesteliui reikėjo duoti tik pastotis, dirbt nėjo. Karčemų buvo 8 po dvi ant Žaslių, Vilniaus, Kauno ir Dvaro g-vių. Visos buvo netoli turgavietės".

Babska *– Strėvos dalis, maudymosi vieta. Apie 300 m į miestelio pietus.*

Bala *– pieva. 10 ha dydžio. Miestelio vakaruose, į šiaurę nuo plento. „Buvo bala".*

Barsukova *– kalnas. Apvalus, 15 m aukščio, smėlis. 0,5 ha dydžio. 1,5 km į miestelio šiaurinę pusę. „Seniau buvo ten barsukų".*

Celentnik *– pieva. Pailga, 5 ha dydžio. Prie miestelio, pietų pusėje, prie Gulšės.*

Cieply krai *– Strėvos dalis, maudymosi vieta. 250 m į pietus nuo miestelio. „Toje vietoje Strėvos šakas jungia grioviai. Todėl, esant lėtam vandens tekėjimui, šiltas būna vanduo. Iš čia atsirado pavadinimas".*

Dundulis *– pieva. Klonis, juodžemis. 2 ha dydžio. Miestelio vakaruose, prie vieškelio. „Yra pasakojama, kad toje vietoje vaidinosi. Klony, kur buvo tiltas, visados dundėdavo".*

Gulšė *– upelis. 1 km ilgio. Miestelio rytinėje ir pietinėje pusėje. Prasideda miestelio šiaurės pusėje iš šaltinio, prie žydų kapų. Miestelio pietuose įteka į Strėvą. „Seniau ant upelio apie 200 m. nuo vieškelio buvo bravoras ir malūnas".*

Chalečizna *– pieva. 2 ha dydžio. Miestelio vakaruose. „Bloga pieva".*

Jeziorkovy row *– sausas revas. Pailgas, krantai nelygūs, smėlėti. 0,5 km ilgio, 10 m gylio ir 2-10 m pločio. Miestelio šiaurės rytuose, eina iš pietryčių į pietus. „Jame yra kelias". „Yra padavimas, kad šiuo revu ežero vedėjas atvedęs ežerėlį, kuris dabar randasi netoli, Chamačkausko sklype".*

Kapanica *– Strėvos šaka. 2 km ilgio. Yra arčiausiai miestelio, pietuose. „Išsiskiria m-lio rytuose, įteka vakaruose 1 km. nuo miestelio".*

Kauno gatvė *– gatvė. 1 km ilgio. Eina į vakarus nuo miestelio vidurio (į Kauno pusę). „Prie Kunigo upelio ir Kauno g-vės, m-lio gale buvę kapai. Dar seni žmonės mena kai buvo keli kryžiai. Dabar randama žmonių kaulų".*

Kuchažowa *– Sala ir Strėvos gili vieta. Sala – lyguma, šlapia, yra trobesiai. 250 m į pietus nuo miestelio. „Ten gyvenusi moteriškė Kuchažova".*

Kunigo kalnas *– kalnas. Molis. 2 ha dydžio. 1 km į rytų pusę. Abipus vieškelio. Vadinasi Kunigo valakas. „Kunigo kalnas tik kelias". „Seniau prie upelio buvo kunigo žemė".*

Kunigo upelis *– upelis. 3 km ilgio. Miestelio vakaruose ir šiaurėje. Prasideda Vladikiškių kaime, miestelio vakaruose įteka į Strėvą. „Seniau, sako, prie upelio buvo kunigo žemė".*

Kupstynas *– pieva. Klonis, lyguma. 3 ha dydžio. Miestelio vakarinėje dalyje. „Seniau buvo daug kupstų, kupstuose ančių".*

Liūnas *– pieva ir dirva. Lyguma. 20 ha dydžio. Prie plento. „Sklype gyvena Medzevičius".*

Matuko balaitė *(vietinių žmonių vadinama Matuko baleika) – pievelė. Duobelė. 10 arų dydžio. Prie miestelio, vakaruose. „Joje buvo rastas negyvas Matukas. Pievelėj – vaidinosi, rodėsi lyg šieno kūgis, kuris kalbėdavęs".*

Margai *– pieva, dirva. Lyguma. 10 ha dydžio. Prie Strėvos, šiaurės vakaruose.*

Medyny *– griovys. Krūmais apaugęs, krantai nelygūs, smėlis. Miestelio pietryčiuose, eina iš šiaurės į pietus.*

Mokyklos gatvė *– gatvė. 200 m ilgio. Prasideda Kauno gatvėje, eina į šiaurę. Gatvės gale pr. mokykla (buvusi vidurinė ir prie rusų dviklasė vidurinė)".*

Navasadai *– vienkiemis. Lyguma, molis. 6 ha dydžio. 0,5 km nuo miestelio į šiaurę. „Vardas duotas pačių žmonių 1914 m. skirstantis į vnk. Oficialiai nevadinamas".*

Pododrynka *– pieva. Lygi, 3 ha dydžio. 1 km į šiaurės rytus, prie Strėvos išsišakojimo. „Toje vietoje, pasakoja, stovėjusi daržinėlė".*

Sausas liūnas *– pieva. 3 ha dydžio. Prie liūno, į šiaurę nuo plento. „Suposi, bet niekad nebuvo viršuj vandens".*

Samanynas *– pieva. 1,5 ha dydžio. Miestelio vakaruose, prie plento. „Seniau visas miestelis iš ten gabenosi samanas".*

Skersupis *– revas. Prasideda Sąmanyno pievoje, tęsiasi iki Kunigo upelio, miestelio vakaruose.*

Strėva *– upė. Teka Žiežmarių pietine ir vakarine dalimi. Prasideda Semeliškių ežere 1 km nuo Semeliškių, įteka į Nemuną.*

Strėvos gatvė *– gatvė. Prasideda miestelio viduryje, turgavietėje, prie Vilniaus gatvės, ir eina link Strėvos į pietus.*

Šaltinėlis *– pievelė, upelis. 1 km į miestelio šiaurės rytus. „Prasideda šaltiny pievelėj, įteka į Strėvą (ilg. apie 200 m)".*

Šiaurės gatvė *– gatvė. Miestelio vakaruose, prasideda Kauno gatvės viduryje ir eina į šiaurės pusę. „Seniau vadinosi Svinskų g-ve".*

Tribuniški *– sklypas. Kalnai, smėlis. 20 ha dydžio. 3 km į šiaurę. „Priklauso 6 ūkininkams. Trobesių nėra".*

Tupčynia *– pieva. Lygi, klampi, 3 ha dydžio. 0,5 km į rytus nuo miestelio, prie Strėvos. „Pieva būna apsemta ir šieną visada reikia ant pečių išnešti. Matyt nuo to atsiradęs šis pavadinimas".*

Užtaka *(vietinių žmonių vadinama Zatoka) – pieva. Lygi, juodžemis. 10 ha dydžio. Miestelio vakaruose, prie plento. „Pieva yra prie Strėvos ir pavasarį, o dažnai ir vasarą, ją apsemia".*

Vilniaus gatvė *– gatvė. Eina į pietus, į Vilniaus pusę. Prasideda miestelio viduryje.*

Vytauto Didžiojo gatvė *– gatvė. Eina į pietus, prasideda miestelio viduryje. „Vardas duotas 1930 m. Anksčiau buvo Dvaro g-vė". „Randama kaulų ir Vilniaus g-vės gale. Žmonės pasakoja, kad ten ir buvę žmonių kapai".*

Wasilia row *– revas. Krantai nelygūs, statūs, 20–50 m pločio, apie 0,5 km ilgio, žvyras, molis. 1,5 km nuo miestelio, šiaurinėje pusėje. Tęsiasi iš šiaurės į pietus. „Jo dugne yra kelias". „Reve ir krantuose yra kapų žymės. Žmonės pasakoja, kad ten palaidoti kritę Napoleono kariai".*

Wygon *– pieva. Lygi, juodžemis. 5 ha dydžio. Miestelio pietinėje pusėje, prie Kapanicos.*

Žalgirio gatvė *– gatvė. Miestelio pietryčiuose, eina į rytus. „Pavadinimas nesenas. Seniau buvo vadinama Žydų g-vė".*

Žaslių gatvė *– gatvė. Iš miestelio vidurio eina į šiaurę, į Žaslių pusę, vieškelį.*

Žaslių skersg. I ir II *– gatvė. Miestelio viduryje, jungia Mokyklos ir Žaslių gatves.*

Žiežmarių pradžios mokyklos mokytojas Bronius Navasaitis 1939 m. užrašė Žiežmarių dvaro vietovardžius. Pateikėjai – Apanasas Černiauskas ir Vincas Mastauskas, gimę Turloviškių kaime, Povilas Ramanauskas, gimęs Vilkaviškio apskrityje.

Adulis *– dirbama žemė. Molis. 4 ha dydžio. Apie 1 km į rytus nuo dvaro centro. „Jei nebūtų lietaus, žemę įdirbti neįmanoma". „Sakoma, kad šią vietą galėjęs įarti tik dvaro kumetis, stipruolis Adulis".*

Gojus *– pieva, apaugusi alksniais. Juodžemis prie molio. 2 ha dydžio. Apie 300 m nuo dvaro centro į šiaurės rytus.*

Kertas (vietinių žmonių vadinama Kertus) – *lapuotas miškas. Priemolis, kalnuota vieta. 48 ha dydžio. Apie 1 km į pieryčius. Prieina Vandapolio palivarką. Kertas (vietinių žmonių vadinama Kertus) – upelis. Teka šiaurės link, pietine dvaro dalimi. „Prie pat Žiežmarių m. įteka į Strėvos upę ".*

Karklynas *– dirbama žemė. Molis. 4 ha dydžio. Apie 1 km nuo dvaro centro į pietus. „Sunkiai dirbama žemė".*

Parkas *– dvaro rūmų vieta. Juodžemis. 4 ha dydžio. Nuo dvaro centro į šiaurės rytus apie 0,5 km. „Čia senovėje buvęs Žiežmarių miestelis, tik vėlesniais laikais miestelis įsikūręs dabartinėje vietoje. Kasant žemę, randama akmens ir plytų liekanų".*

Pastrevis *– pieva. Šlyno dirvožemis prie durpių, 20 ha dydžio. Nuo dvaro centro į šiaurės rytus 600 m.*

Petieliškės *– pieva. Šlyno dirvožemis prie durpių, 8 ha dydžio. Nuo dvaro centro į šiaurę 100 m. „Žmonės pasakoja, kad senoji (medinė) bažnyčia čia buvo statyta. Dabar dar randama pamatų liekanų. Be to, esą čia, kai žygiavo per Žiežmarius Napoleonas su savo kariuomene, tai paslėpęs pinigus; juos užkasęs bažnyčios šventoriuje".*

Šaltinis *– bala. Molis. 25x13 m dydžio. Prie dvaro centro gyvenamojo namo.*

Žvyrduobės *(vietinių žmonių vadinama Duobės) – dirbama žemė. Žvyras, apie 1 ha dydžio. Nuo dvaro centro į rytus 0,5 km. „Iš čia imama keliams tiesti žvyrius". „Čia esą senovėje buvę kapinės. Dar ir dabar, gerokai palijus, išplaunama žmonių kaulai".*

Žiežmariai *– dvaras. Molis prie juodžemio. 170 ha dydžio. 1 km į pietus nuo Žiežmarių miestelio. „Prieš žem. reformą Žiežmarių dvaras priklausė grafui Tiškevičiui. Tiškevičius dv. buvo atidavęs nuomon dabartiniam Kaišiadorių dvaro savin. Strumilai Justinui. Apylinkė ir dv. darbininkai – kumečiai Strumila buvo patenkinti. Nuo 1927 m. dvaro centras, apie 170 ha teko Lietuvos kariuomenės Invalidų s-gai, o apie 1500 ha dv. darbininkams ir savanoriams-kūrėjams". Grafoje „Tautosakinės žinios" aprašyta vieno reto žodžio reikšmė: „Akurtka. Šio žodžio reikšmė tokia: po rusų–japonų karo Žiežmarių dvare esą buvę panaikinta akurtka, t. y. nakties metu nereikėjo dirbti klojimuose arpavimo bei išarpuotų javų svėrimo darbai".*

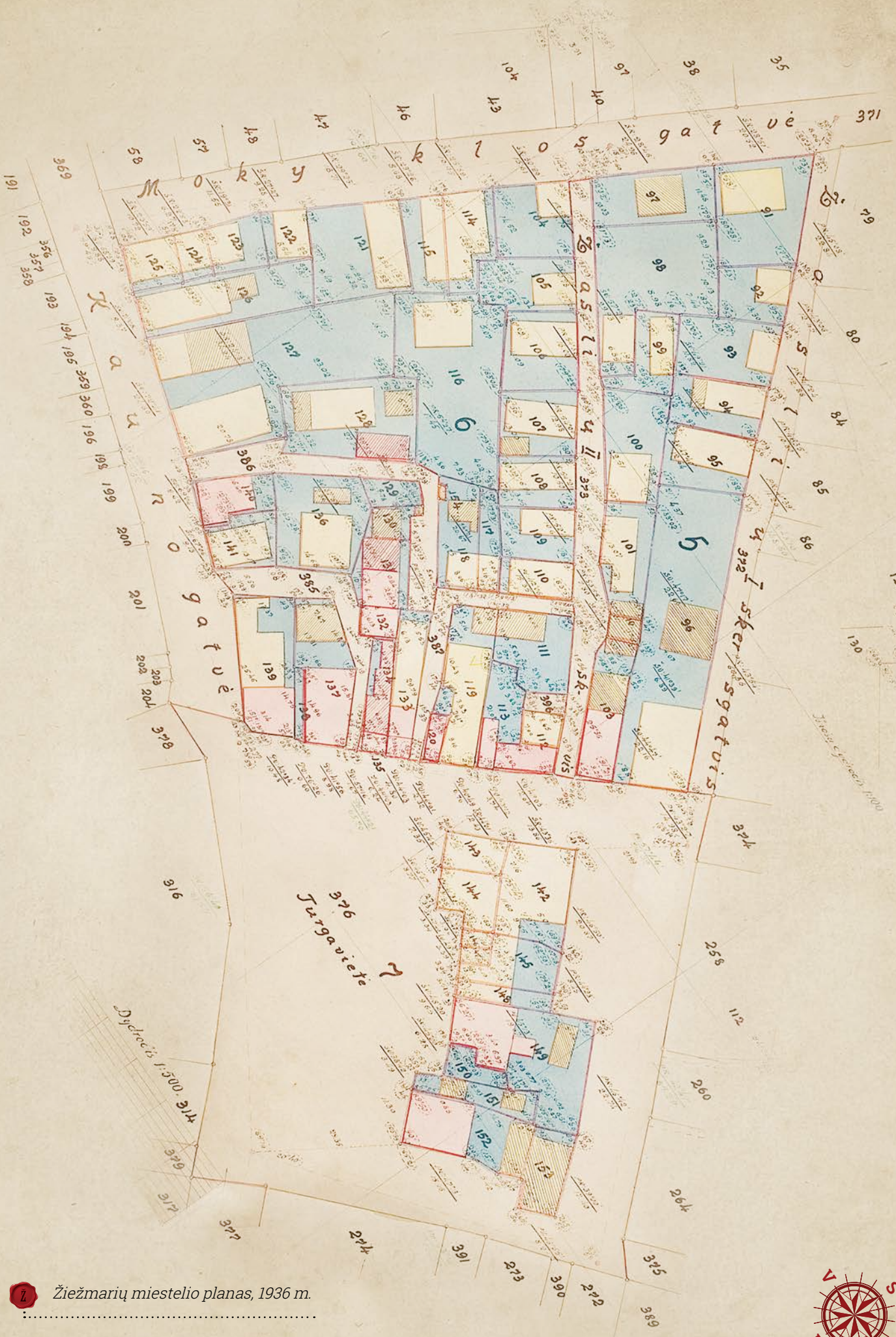

Žiežmarių miestelio planas, 1936 m.

ŽIEŽMARIŲ GYVENTOJAI 1936 m.

Sklypo numeris plane ir savininko pavardė

Neterminuotos nuomos teisėmis valdomi sklypai:
5 – Kazimieras Žukauskas ir Juzefa Kazlauskienė
8 – Michalinos Olšauskienės įpėdiniai
17 – Chajos-Joros Rozenbergienės įpėdiniai
18 – Kazimieras Skorochodas
19 – Rubinas Gorklianskas
20 – Ona Krumskienė ir Jono Krumskio įpėdiniai
21 – Leiba Kušelevičius
36 – Stefanija Lančinskienė ir Janina Šalkauskaitė
35 – Judelio Žabino įpėdiniai
37 – Mykolas Lančinskas
38 – Alteras ir Dovydas Stražai
39 – Boleslovas Lančinskas
40 – Jenta Fainbergienė
43 – Marijona Sokolovienė
44 – Eustakas Lančinskas
45 – Juozas Malinauskas
46 – Feiza Barilaitė-Konižienė
47 – Icikas Persikovičius
48 – Giršo Medelio įpėdiniai
49 – Mykolo Tomkutonio įpėdiniai
50 – Tanchelio Stalavičiaus įpėdiniai
51 – Leizeris Vulfavičius
52 – Haja Haėtonienė
53 – Calelis ir Šmuila Kolomickai
54 – Goldė Beinesevičiūtė
55 – Danieliaus Tkačo įpėdiniai
56 – Michelio Ilijonskio įpėdiniai
57 – Mejeris Davicas
58 – Judelis Vulfavičius
60 – Antanas Katkauskas
61 – Everisto Blaževičiaus ir Onos Blaževičienės įpėdiniai
67 – Leonora Pranukevičienė
68 – Vincas Venckus
69 – Zigmas Daškevičius ir Emilija Daškevičiūtė-Brazulevičienė
74 – Antano Šalkausko ir Adomo Lašinio įpėdiniai
75 – Gitel Brandienė
76 – Liudvikas Šalkauskas
77 – Chaimas Stražas
78 – Jankelio Bekerio įpėdiniai
79 – Konstancija Pliopaitė
80 – Ignas Mičiulis
81 – Marija Kacienė
82 – Beilė Zlatkienė
83 – Marija Kacienė
84 – Chaja Reichmanienė
85 – Šimelis Šusteris
86 – Juozas Pliopas
87 – Basė Zavičaitė-Bavirienė
88 – Eizerio Benesevičiaus įpėdiniai
89 – Šmuila Leibavičius, Itel Leibavičienė ir Motelis Kocelnikas
90 – Alta Monienė ir Sora Monienė
91 – Juozapas Račkauskas
92 – Fradė Feldmanienė
93 – Konstancija Pliopaitė
94 – Codikas Kravecas
95 – Mejeris Polimšas
96 – Šmuila Robinzonas
97 – Benijašo Šemliako įpėdiniai
98 – Calelis Šemliakas
99 – Antanas Urbanavičius ir Kotryna Urbanavičienė
100 – Elijas Rozenbergas
101 – Berkos Alperio įpėdiniai
102 – Jankelis Šatas
103 – Eizerio Benesevičiaus įpėdiniai
104 – Hodė Galperienė
105 – Benjamino Šufjano įpėdiniai
106 – Giršas, Šepšelis ir Joselis Zavičai
107 – Hiršas Rubinavičius
108 – Mortchelis Milneris
109 – Jankelio Ilijanskio įpėdiniai
110 – Rubinas Rumšas
113 – Maušo Dono įpėdiniai
114 – Eivišas Šmitas
115 – Abelis Kušneris
116 – Petronėlė Jasudavičienė
117 – Abromas Kopmanas
118 – Žiežmarių žydų liaudies bankas
119 – Calelis Donas ir Chone Tarsisas
120 – Orelis Šilmanas
122 – Sorė Šufjanienė
123 – Peisachas Migancas
124 – Rocha-Reilė Rozenbliumienė
125 – Rocha Levinienė
126 – Vulfas Šacas
127 – Joselis Vineris (1935 m. Kauno g. 9)
128 – Nochimas Baveras ir Rubino Bavero įpėdiniai
129 – Abromas Alitavičius
130 – Šmuilos-Abromo Šeiferio įpėdiniai
131 – Pinchas Kacas
132 – Mortchelio Rozenbergo įpėdiniai
133 – Šmuilos-Abromo Šeiferio įpėdiniai
135 – Ester Vitenbergienė
142 – Chaimas-Benjaminas Gordonas
143 – Chana Šapirienė
144 – Abromas-Mauša Šatas

Žiežmarių miestelio planas, 1936 m.

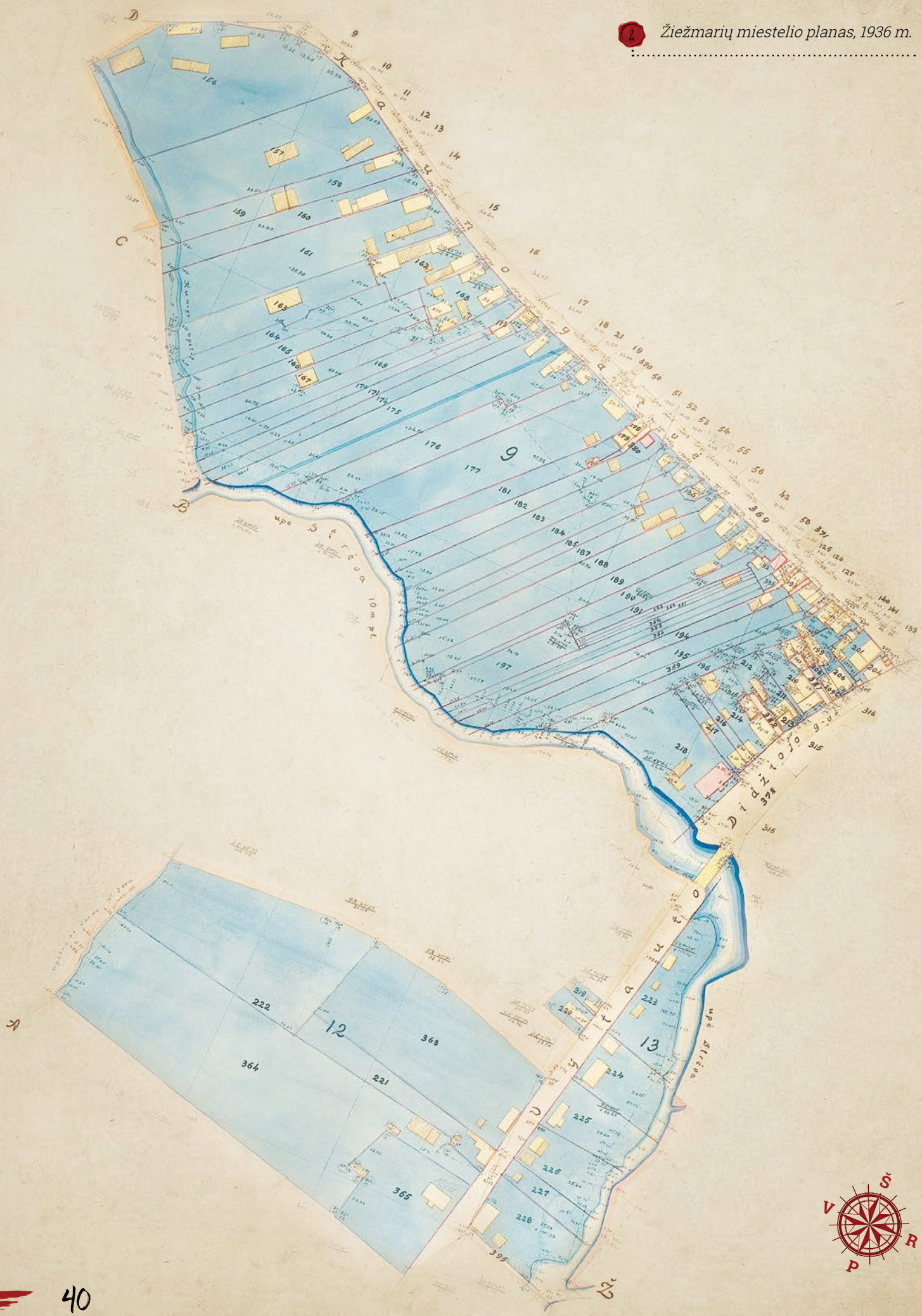

ŽIEŽMARIŲ GYVENTOJAI 1936 m.

Sklypo numeris plane ir savininko pavardė

Neterminuotos nuomos teisėmis valdomi sklypai:

145 – Šmuilos Jankelevičiaus įpėdiniai
146 – Esterės Stražienės įpėdiniai
147 – Tauchelio Stalavičiaus įpėdiniai
148 – Golda Ilijonskaitė-Stechevičienė
150 – Žiežmarių žydų bendruomenė
151 – Velė Polipaitė
152 – Michelio Šato įpėdiniai
153 – Žiežmarių savanorių ugniagesių draugija
154 – Orelis Šilmanas
155 – Calelis Donas ir Chone Taršisas
169 – Rocha Stražienė
170 – Chonė Polimšas ir Rocha Polimšienė
171 – Domicelė Bičkauskienė ir Elena Macejauskaitė
172 – Chonė Polimšas ir Rocha Polimšienė
174 – Rocha Barilaitė Leibockienė
175 – Kopelis Kotas ir Mauša Kotas
176 – Mauša Šoganas ir Pesė Šoganienė
177 – Lauras Šerengevičius ir Martyno bei Jono Šerengevičių įpėdiniai
178 – Alteras Baveras ir Lėja Baverienė
179 – Šmuila Moiberas
180 – Šmuila Moiberas
181 – Alteras Baveras ir Lėja Baverienė
182 – Abromas Dancigas
183 – Giršas Sakinas
184 – Icikas Gutmanas ir Čirelė Gutmanaitė
185 – Iršas Goldmanas
186 – Iršas Goldmanas
187 – Abromo Ilijonskio įpėdiniai
188 – Petro Šeškevičiaus įpėdiniai
189 – Orelis Ilijonskis
190 – Benjaminas, Icikas ir Gersonas Kučkinai, Beilė Kučkinaitė
191 – Peisachas Migancas ir Zlata Reznikienė
192 – Berelis Gorklianskas
193 – Rachilė Reznikienė
194 – Elijošo Bavero įpėdiniai
195 – Nosenas Dormanas
197 – Idelis Vulfavičius
202 – Nochimas Baviras
203 – Rubino Baviro įpėdiniai
205 – Šolomas Kotas
206 – Kopelis Kotas
207 – Šolomas Kotas
209 – Šolomas Kotas
211 – Abromas Abavičius
212 – Mirelė Abavičienė
213 – Mirelė Abavičienė
214 – Maušos Dono įpėdiniai
215 – Jokūbas Lekavičius
216 – Beilė Levinienė
217 – Šeinė Donienė
221 – Ester Levinienė
223 – Leizeris Lazuris ir Sorė Lazurienė
224 – Vincas Aksomaitis
225 – Napoleonas Araksinavičius
226 – Motelis Bliacheris
227 – Mauša Bliacheris ir Tevelis Bliacheris
228 – Nochama Šenbergienė
246 – Juzefa Bankauskienė
247 – Aleksandras Sakalauskas
248 – Iršas Krasnas
249 – Zofija Grabauskienė ir Mikalina Antanavičienė
250 – Ida Lancmanienė
252 – Juozo Komisaraičio įpėdiniai
253 – Vladas Belskus
254 – Codikas Novichavičius
255 – Jenta Tamarkusaitė
256 – Mordchelio Peškino įpėdiniai
257 – Sorė Golda Kacienė
259 – Žiežmarių valsčiaus savivaldybė
260 – Chaimas-Benjaminas Gordonas
261 – Jurgis Stravinskas ir Adelė Stravinskienė
262 – Ignas Patinskis
263 – Konstancija Ambrozienė
264 – Alteris Stalavičius
265 – Jonas Gediminas
266 – Žiežmarių žydų sinagogos bendruomenė (šulinys)
267 – Jokūbas Petrauskas
268 – Emilija Podolskaitė
269 – Larijono Seredocho įpėdiniai
270 – Zelmano Levino įpėdiniai
271 – Esterės Stražienės įpėdiniai
272 – Rocha Reizienė
273 – Velė Polipaitė
275 – Žiežmarių žydų bendruomenės sinagoga
276 – Simonas Šiugžda
277 – Pranas Lašinis
278 – Ona Dambrauskienė
279 – Mauša Ilijonskis
281 – Mordchelis Švarcas
282 – Peisachas Šusteris
283 – Leibos Švarco įpėdiniai
285 – Juozo Lisevičiaus įpėdiniai
286 – Antanina Talačkienė
287 – Chaimas-Leiba Konisas
288 – Andrius Greineras
289 – Mordchelis Švarcas
290 – Reizos Tkačienės įpėdiniai

Žiežmarių miestelio planas, 1936 m.

ŽIEŽMARIŲ GYVENTOJAI 1936 m.

Sklypo numeris plane ir savininko pavardė

Neterminuotos nuomos teisėmis valdomi sklypai:

291 – Jankelis Necas
292 – Izraelis Rosolis ir Gora Rosolytė
293 – Zofija Grabauskienė ir Mikalina Antanavičienė
294 – Jonas Kačinskas
295 – Juozo ir Rozalijos Sabukonių įpėdiniai
296 – Sora Galperaitė-Aranavičienė
297 – Jokūbas Klidzia
301 – Tichonas Černiauskas
308 – Jonas Medzevičius
313 – Moneso Fleišerio įpėdiniai
317 – Mina Jena Soloveičikienė
318 – Stanislovo Vasiliausko įpėdiniai
319 – Mina Rozenbergienė, Abromas Rozenbergas ir Dina Rozenbergaitė
320 – Konstantinas Petruševičius
321 – Chaimas Stražas
322 – Mauša Keidanskis
323 – Pranas Macejauskas ir Paulina Macejauskienė
325 – Chana-Feiga Švarcienė
328 – Juozo Medzevičiaus įpėdiniai
329 – Marijona Bagdanavičienė
330 – Emilija Krugždaitė
331 – Nochimas Šušteris
332 – Kazys Stempožeckas
333 – Jonas Medzevičius
334 – Kazio Medzevičiaus įpėdiniai
335 – Jonas Medzevičius
337 – Jonas Radlinskas ir Zofija Radlinskienė
338 – valstybės žinioje (buvo – Krasnopiorovo)
339 – Antano Šalkausko įpėdiniai
341 – Iršas Rubinavičius
343 – Boleslovas Rasiukevičius
344 – Orelis Tkačas
345 – Orelis Tkačas ir Danieliaus Tkačo įpėdiniai
346 – Orelis Tkačas
347 – Calelis Donas
348 – Sora Barilienė
349 – Naftalis Kaplanas
350 – Joselio Leibos Kaplano įpėdiniai
351 – Libė Goldšmitienė
352 – Naftalis Kaplanas
353 – Joselio Leibos Kaplano įpėdiniai
354 – Faibišas Gorklianskas
355 – Faibišas Gorklianskas
356 – Joselio Leibos Kaplano įpėdiniai
357 – Naftalis Kaplanas
358 – kelių savininkų bendra nuosavybė (nr. 349–355)
359 – Iršas Dormanas
360 – Nosenas ir Iršas Dormanai
361 – Kopelis Kotas
362 – Šolomas ir Kopelis Kotai
366 – Cipė-Chaja Polimsienė
367 – Stasys Mrazauskas ir Juozo Mrazausko įpėdiniai
368 – Kazys Bukauskas
365 – ginčijamas (siejamas su 364 ir 222 sklypais)
364 – Petras Borisevičius su Žemės ūkio ministerija
222 – (siejamas su Petro Borisevičiaus su Žemės ūkio ministerijos sklypu 364)

Nuosavybės teisėmis valdomi sklypai:

22 – Švietimo ministerija (pradžios mokykla)
42 – Elena Habdankienė
111 – Lipė Vimeris
112 – Lipė Vimeris
121 – Mauša Konusas
134 – Joselis ir Calelis Kaganai
136 – Feigė Kaganienė
137 – Joselis ir Calelis Kaganai
138 – ginčijamas (J. ir C. Kaganų ir Žemės ūkio ministerijos)
139 – Žemės ūkio kooperatyvas „Ūkininkas“
140 – Zlata Stražienė
141 – Rocha Fainbergienė ir Šmuila Šajevičius
149 – Vincas Šalkauskas ir Konstancija Sadonienė
196 – Vulfas Strašiūnas
198 – Jenta Tamarkusaitė
199 – Chaimas Strašiūnas
200 – Chackelis Kaganas
201 – Dovydas Grinbergas
204 – Chaimas Gansas
208 – Chana Burnikienė
210 – Chana Burnikienė
218 – Žiežmarių valsčiaus savivaldybė
219 – Alteris Stalavičius
220 – Alfonsas Kedykas
251 – Eustakas Venckus
258 – Kazimieras Strumila ir Juzefa Strumilienė
274 – Iršas ir Chasė Rubinovičiai, Abelis ir Osviejus Alperai
280 – Kazimieras Strumila ir Juzefa Strumienė
314 – Skolastika Reižytė
315 – Kazimiera Bogdanovičienė
316 – Žiežmarių Romos katalikų bažnyčia
324 – Chaimas Zasas
326 – Barbora Misevičienė
327 – Jankelis Abiras
340 – Boleslovas Rasiukevičius
363 – Calelis ir Šmuila Kalamiskai

Žiežmarių miestelio planas, 1936 m.

ŽIEŽMARIŲ GYVENTOJAI 1936 m.

Sklypo numeris plane ir savininko pavardė

Ūkininkų valdomi sklypai:

1 – Marijona Franukevičienė
2 – Jonas ir Marijona Leikauskai, Filomena ir Uršulė Leikauskaitės
3 – Jurgis Leikauskas
4 – Jonas Svinskas
6 – Dominykas Svinskas ir Emilija Svinskienė
7 – Zigmas Svinskas
9 – Antanas Medzevičius
10 – Vincas Paškevičius
11 – Zigmas Paškevičius
12 – Jokūbas Šilkūnas
13 – Steponas Asanavičius
14 – Regina Medzevičienė ir Povilas Ukianskas
15 – Mykolas Petrauskas
16 – Simonas Rasiukevičius
23 – Ona Piniukevičienė, Rozalija ir Pranė Dautartienės
30 – Ona Piniukevičienė, Rozalija ir Pranė Dautartienės
24 – Kazys Stelmokas
25 – Jonas Stelmokas
26 – Elena Černiauskienė
27 – Adolfas ir Vytautas Šalkauskai, Marija Šalkauskaitė
28 – Vincas Šalkauskas
29 – Juozas ir Stefa Šalkauskai, Janė Šalkauskaitė
31 – Boleslovas Lančinskas
32 – Mykolas Lančinskas
33 – Jonas Lančinskas
34 – Florijonas Lančinskas
41 – Vincas Razulevičius
59 – Julijus, Martynas ir Eustachas Dainaravičiai
62 – Stasys Lašinis
63 – Raulas Petrauskas
64 – Mykolas Petrauskas
65 – Marijona Balandienė
66 – Pranas Petrauskas
70 – Marijona Chamečkauskienė
71 – Ona Lančinskienė
72 – Jeronimas Markūnas
73 – Petras Grovas
156 – Vaclovas Paškevičius
157 – Jonas Markūnas
158 – Fonchas Stalavičius
159 – Alteras Stalavičius
160 – Andrius Šlemka
161 – Chaimas ir Genuchas Fleišeriai
162 – Justas Rasiukevičius ir Mauša Šatas
163 – Mauša Šatas
164 – Justas Rasiukevičius
165 – Elžbieta Medzevičiūtė
166 – Jonas Medzevičius
167 – Jonas Medzevičius
168 – Jonas ir Kostas Medzevičiai, Elžbieta Medzevičiūtė
229 – Adomas Ambrazas
230 – Pranas Ambrazas
231 – Zigmas Ambrazas
232 – Pranė Brazauskienė ir Ieva Sokolovienė
233 – Marijona Makauskienė
234 – Kazys Luksevičius
235 – Motiejus Rasiukevičius
236 – Kazys Luksevičius
237 – Motiejus Rasiukevičius
238 – Marijona Makauskienė
239 – Pranas Lašinis
240 – Soteras Lašinis
241 – Julijus, Martynas ir Eustachas Dainaravičiai
242 – Kazys Palčiauskas
243 – Marijona Paškevičienė
244 – Elena Paškevičienė
245 – Stasys Paškevičius
298 – Emilija Bogdanavičienė
299 – Jankelis Fleišeris
300 – Adomas Lavruševičius-Asavronskas
302 – Jonas Medzevičius ir Uršulė Medzevičienė
303 – Juozas Leškevičius
304 – Leonora, Pranas, Vytautas, Eustachas, Pranė, Elena, Ona Franukevičiai
305 – Stasys Franukevičius
306 – Boleslovas Rasiukevičius
307 – Marijona Rasiukevičienė
309 – Jokūbas Petrauskas
310 – Antanas Petrauskas
311 – Uršulė Petrauskytė
312 – Kazys Chamečkauskas
336 – Stasys Mrazauskas ir Juozo Mrazausko įpėdiniai
342 – Magdė Lašinienė

Gatvės ir aikštės:

369 – Kauno gatvė
370 – Šiaurės gatvė
371 – Mokyklos gatvė
372 – Žaslių I skersgatvis
373 – Žaslių II skersgatvis
374 – Žaslių gatvė
375 – Žalgirio gatvė
376 – Turgavietė
377 – Vilniaus gatvė
378 – Vytauto Didžiojo gatvė
379 – Strėvos gatvė
393 – Žuvų turgavietė

CENTRINĖ AIKŠTĖ

Lietuvos kariuomenės kario laidotuvės 1920 m. (LCVA)

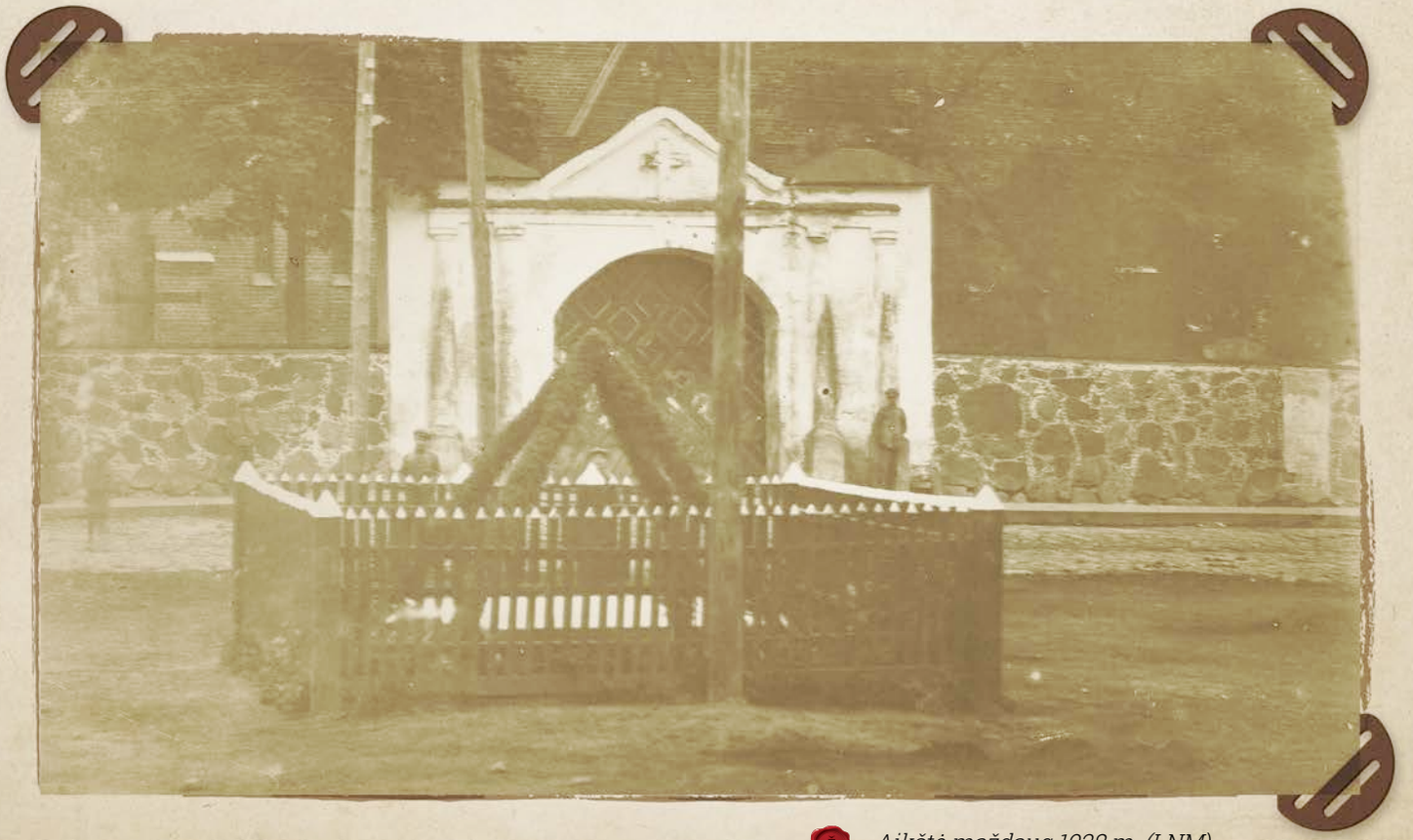

Aikštė maždaug 1928 m. (LNM)

Vytauto Didžiojo paveikslo sutikimas Žiežmariuose 1930 m. (LNM)

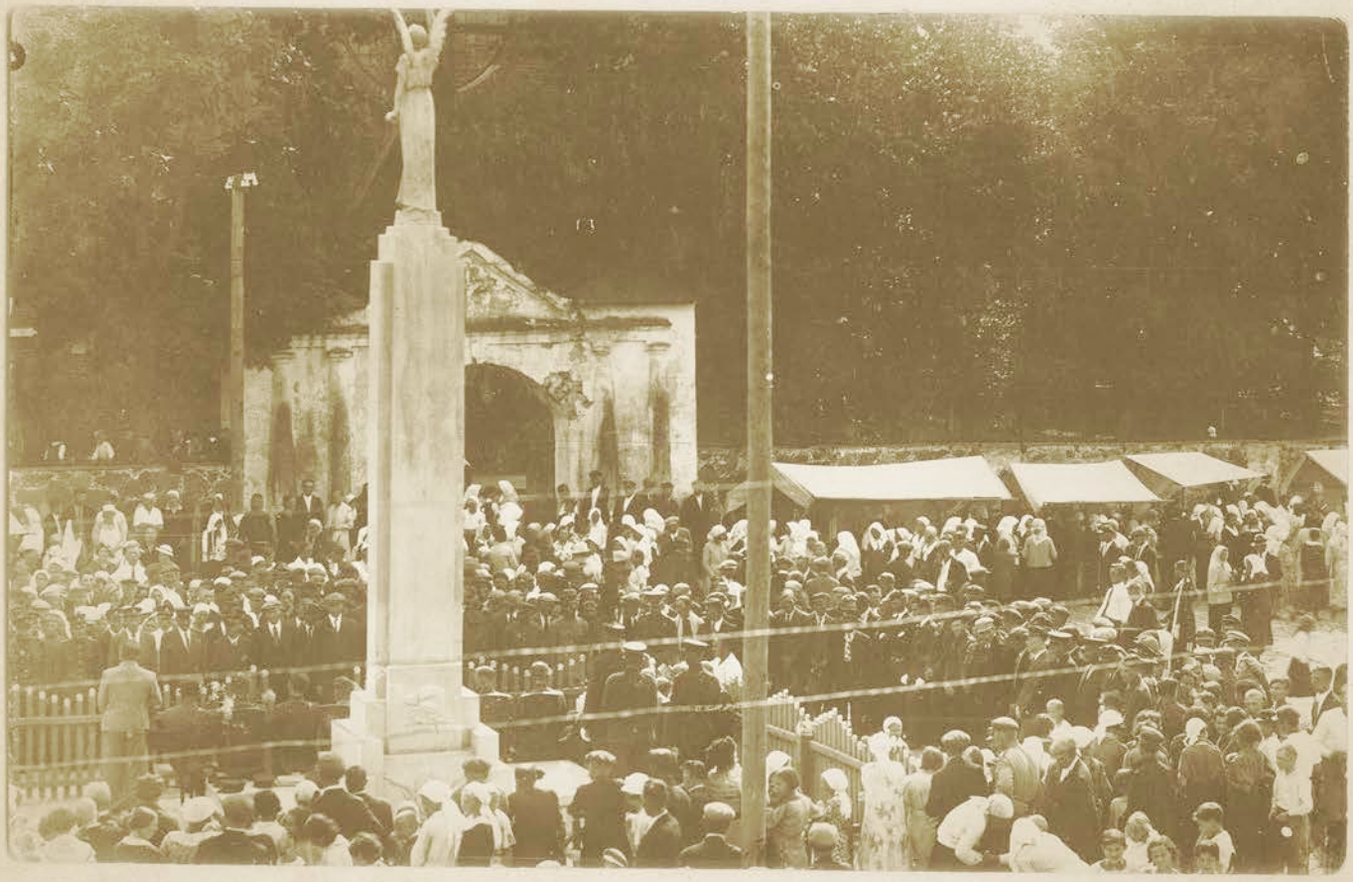

Laisvės paminklo atidengimo šventė 1933 m. (LNM)

CENTRINĖ AIKŠTĖ

Žiežmarių ugniagesių komanda (G. Naudžiūno rinkinys)

Aikštė maždaug 1928 m. (LNM)

Prie Laisvės paminklo 1933 m. (LNM)

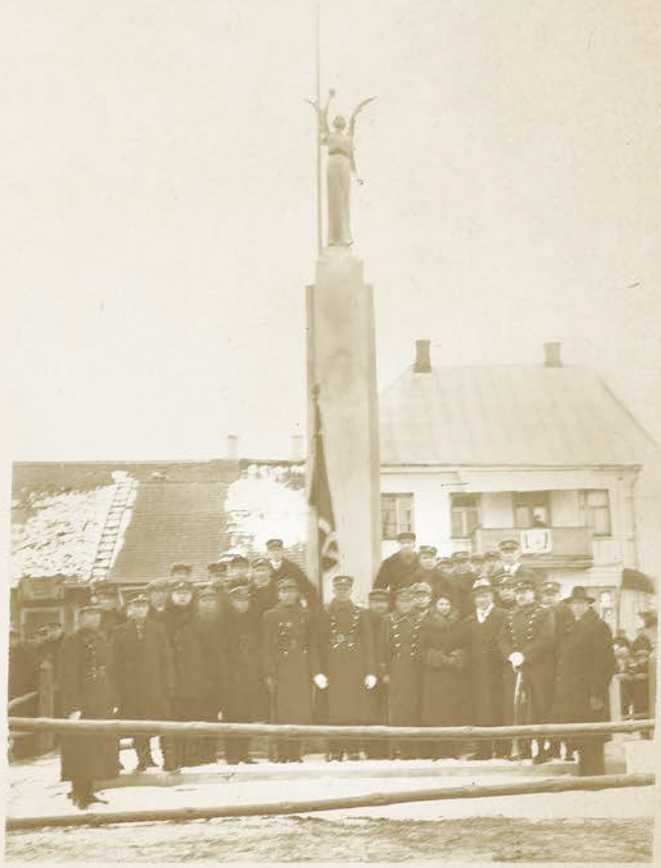

Prie Laisvės paminklo 1934 m. vasario 16 d. (LNM)

Šventės dalyviai prie obelisko, maždaug 1930 m. (LNM)

CENTRINĖ AIKŠTĖ

Turgaus aikštėje (P. Žakevičienės rinkinys)

Aikštė maždaug 1935 m. (LNM)

Prie Laisvės paminklo (G. Naudžiūno rinkinys)

Prie Laisvės paminklo – Žiežmarių žiemos žemės ūkio mokyklos mokiniai ir mokytojai, maždaug 1935 m. (LCVA)

1939 m. atvirukas (LNM)

Šautuvų įteikimas kariuomenei, maždaug 1938–1939 m. (G. Naudžiūno rinkinys)

CENTRINĖ AIKŠTĖ

Turgaus aikštėje (P. Žakevičienės rinkinys)

Šventės dalyviai prie paminklo 1935 m. (LNM)

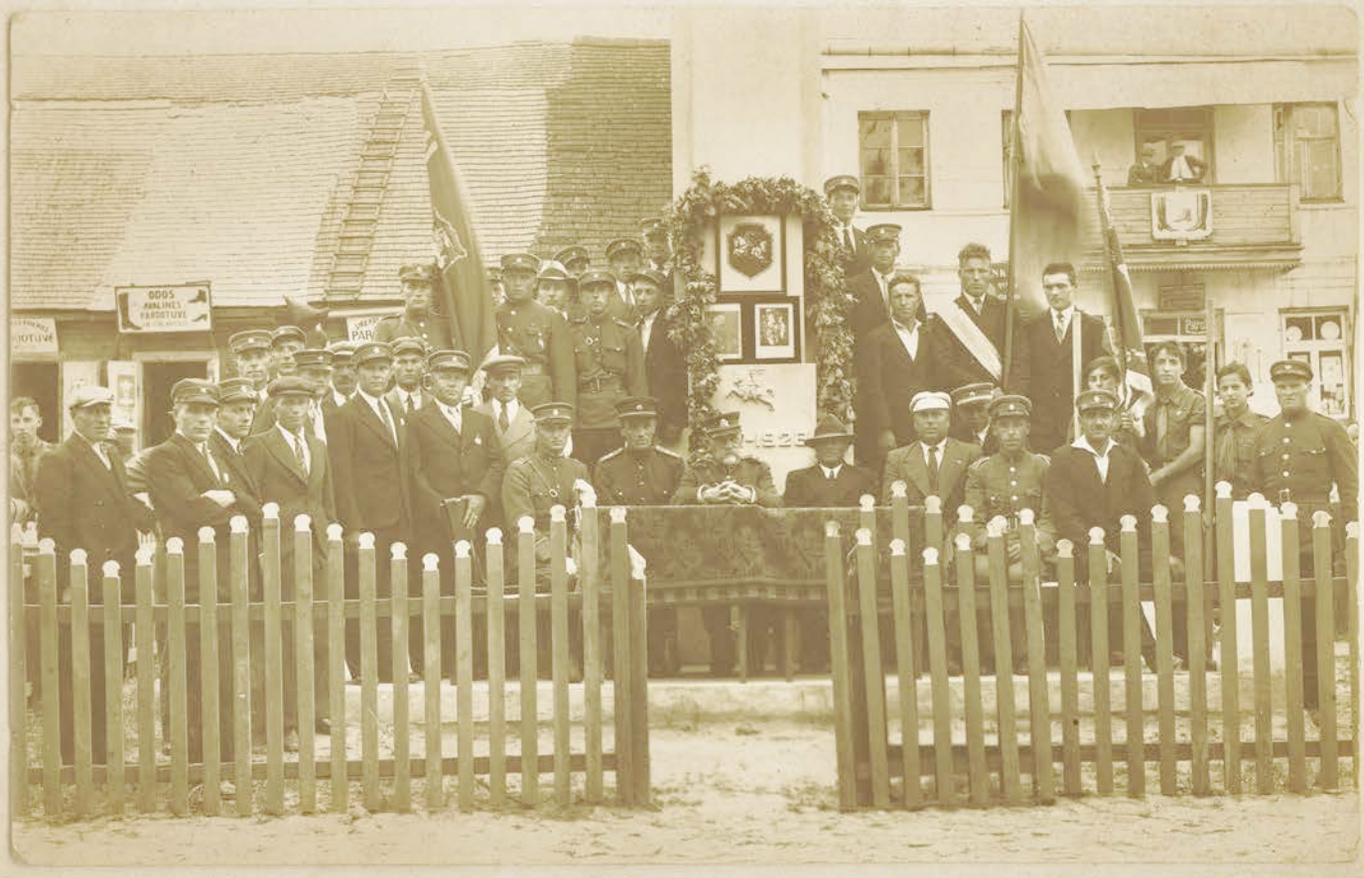

VILNIAUS GATVĖ

Lietuvos kariuomenės kulkosvaidininkų kuopa žygiuoja link Vievio, 1921 m. (LCVA)

Tautų lygos misijos nariai Žiežmariuose, 1921 m. (LCVA)

VILNIAUS GATVĖ

Soloveičikų namai Vilniaus g. 3, 1931 m.
Virš įėjimo reklama: „J. Dobkevičius/Riestainių kepykla“

Vaizdas nuo Vilniaus gatvės į bažnyčią, maždaug 1930 m. (LNM)

Žydų bendruomenės nariai stovi prie spintos, kurią padovanojo iš Žiežmarių kilęs amerikietis J. Pinchas (G. Naudžiūno rinkinys)

Prie Žiežmarių bažnyčios iš Vilniaus gatvės pusės – Žiežmarių pavasarininkų organizacijos nariai su kun. B. Sužiedėliu (G. Naudžiūno rinkinys)

Chaimo Zaso buvusi krautuvėlė Vilniaus g., šalia namų Nr. 12–13, 1931 m. (LCVA)

Stasio Mrazausko ir Domicelės Mrazauskienės namai Vilniaus g. 31, 1932 m. (LCVA)

Kopelio Ganso namas Vilniaus g. 6, 1932 m. (LCVA)

Žiežmarių bažnyčios choristai su klebonu kun. B. Sužiedėliu ir vikaru kun. J. Jaruševičiumi, maždaug 1939 m. (G. Naudžiūno rinkinys)

ŽASLIŲ GATVĖ

Žiežmarių pašto vedėjo Matulaičio šeima, XX a. 4 dešimtmetis (G. Naudžiūno rinkinys)

Prie Žiežmarių pašto, buvusio Žaslių gatvės gale, 1933 m.

Žaslių gatvės panorama, maždaug 1930–1932 m. (LNM)

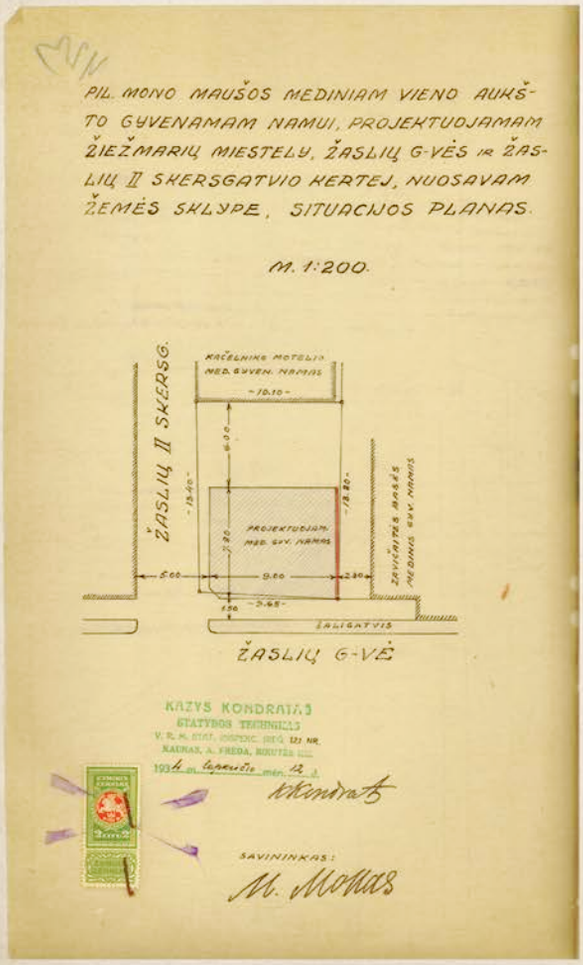

Maušos Mono sklypo planas, 1934 m. (LCVA)

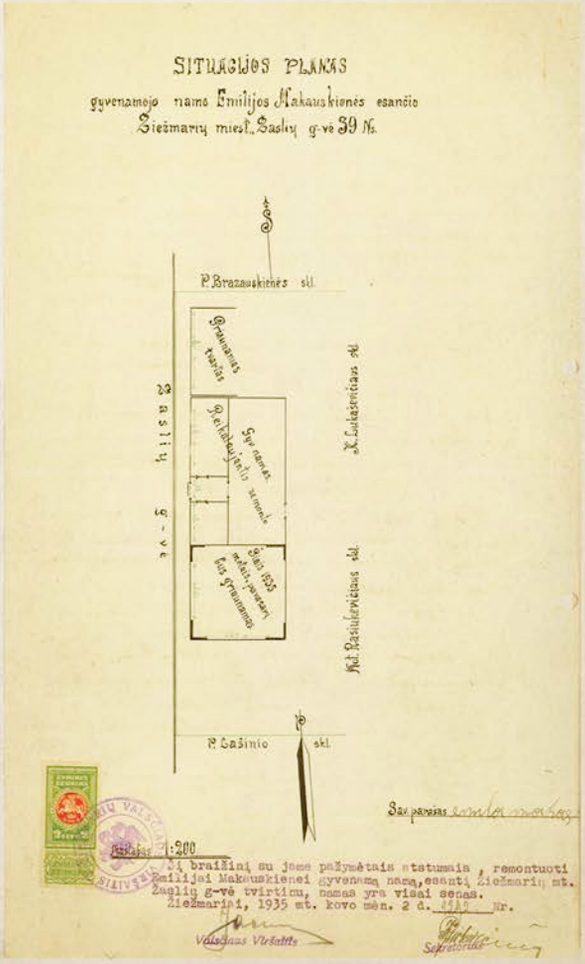

Emilijos Makauskienės sklypo planas, 1935 m. (LCVA)

VYTAUTO DIDŽIOJO (DVARO) GATVĖ

Lietuvos kariuomenės kariai grįžta iš pratybų Dvaro gatve (kuri 1930 m. pervadinta Vytauto Didžiojo vardu), 1921 m. (LCVA)

Lietuvos kariuomenės pulko šventė prie Žiežmarių dvaro, 1921 m. Tolumoje matosi miestelio siluetas (LCVA)

Trečiojo pėstininkų pulko karininkai prie štabo, kuris buvo įsikūręs buvusiame Žiežmarių dvare, 1921 m. (LCVA)

Šventė Žiežmarių dvaro teritorijoje, 1921 m. (LCVA)

VYTAUTO DIDŽIOJO (DVARO) GATVĖ

Prie vežimo stovi Žiežmarių žiemos žemės ūkio mokyklos direktorius J. Sabas, 1932 m. (LCVA)

Žiežmarių žiemos žemės ūkio mokykla, 1929 m. įsikūrusi buvusio dvaro pastatuose, 1931 m. (LCVA)

Pradžios mokyklos Nr. 1 (lietuvių kalba) mokiniai prie mokyklos, kuri buvo įsikūrusi Borisevičių namuose

Baigus Žiežmarių žiemos žemės ūkio mokykloje vykusius 5 mėnesių kursus, 1936 m.

VYTAUTO DIDŽIOJO (DVARO) GATVĖ

Pradžios mokyklos Nr. 2 (žydų) moksleiviai lauke (G. Naudžiūno rinkinys)

Dvaro gatvės panorama 1939 m. žiemą (LNMMB)

Dvaro gatvės panorama nuo Strėvos upės, XX a. 3 dešimtmetis (LNM)

Pradžios mokyklos Nr. 2 (žydų) mergaičių klasėje, maždaug 1938 m. (G. Naudžiūno rinkinys)

Pradžios mokyklos Nr. 2 (žydų) berniukų klasėje, maždaug 1938 m. (G. Naudžiūno rinkinys)

VYTAUTO DIDŽIOJO (DVARO) GATVĖ

Žiežmarių žiemos žemės ūkio mokyklos mokytojų ir mokinių grupė (G. Naudžiūno rinkinys)

Borisevičių šeima prie namų Dvaro gatvėje, maždaug 1927 m.

ZIEŻMARIAI

ŽIEŽMARIAI.

KAUNO GATVĖ

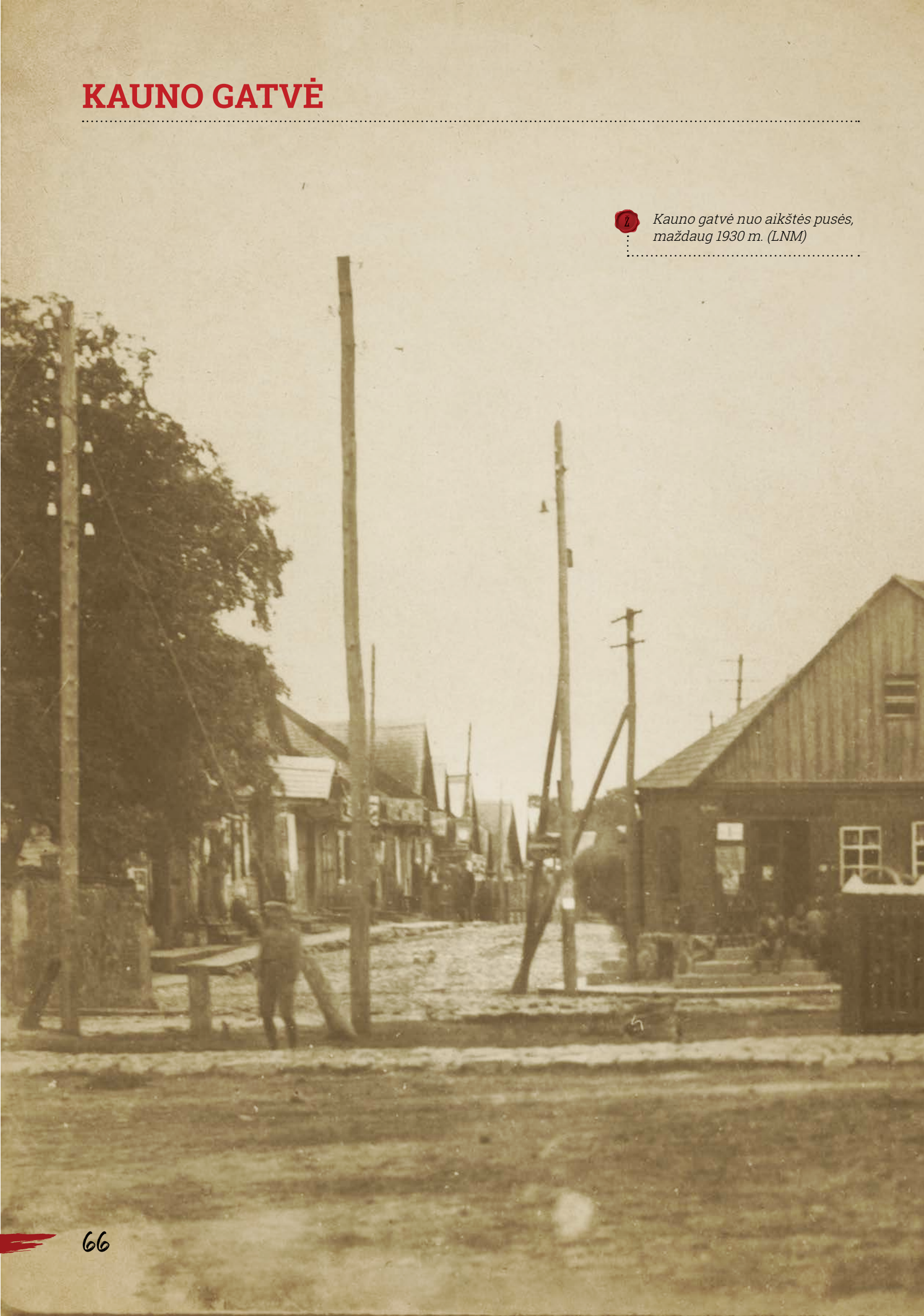

Kauno gatvė nuo aikštės pusės, maždaug 1930 m. (LNM)

Kauno gatvė, maždaug 1920 m. (LNM)

1930 m. (LNM)

KAUNO GATVĖ

1933 m. vasario 16 d. (LNM)

Rozenbergo namai Kauno gatvėje 1936 m. (LCVA)

Žiežmarių jaunimo suvažiavimas, 1932 m. (LCVA)

Žiežmarių progimnazijos (vidurinės mokyklos) mokytojai ir mokiniai, baigę 4 klases. Viduryje sėdi progimnazijos direktorius A. Serbenta, 1922 m.

„Hechaluc" draugijos Žiežmarių skyriaus nariai, 1934 m.

Lietuvos kariuomenės žvalgai Žiežmariuose, 1921 m. (LCVA)

„Makabi“ draugijos Žiežmarių skyriaus sportininkai, 1929 m.

„Beitar“ draugijos Žiežmarių skyriaus nariai, 1933 m.

Žiežmariečių žydų ir lietuvių futbolo komandos, maždaug 1937 m.

Žiežmarių pradžios mokyklos VI skyriaus mokytojas ir mokiniai. V–VI skyriuose žydų ir lietuvių vaikai mokėsi kartu. 1938 m.

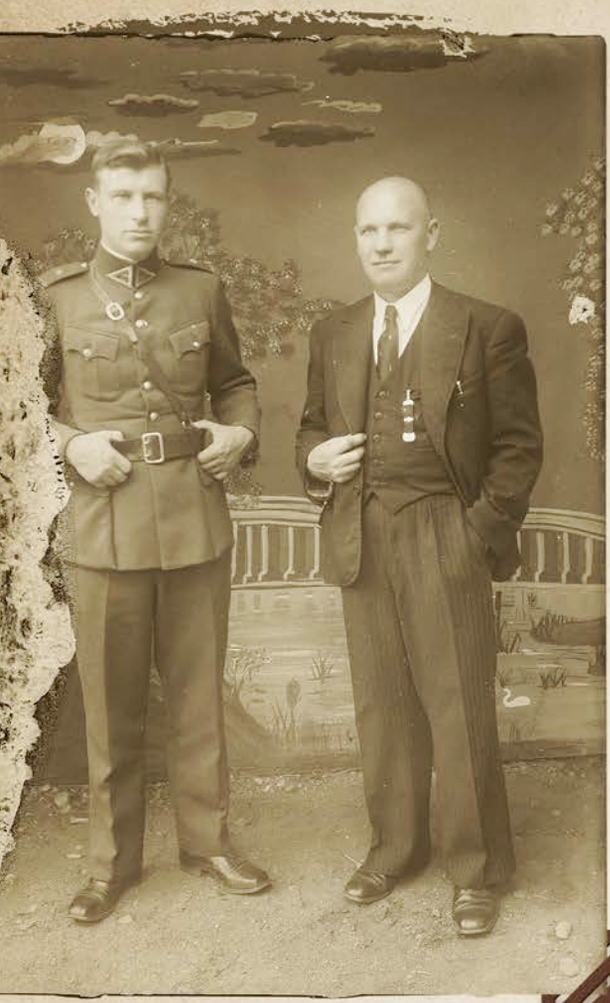

TURINYS

3 Įžanga

6 Žiežmarių istorija

12 Žiežmariai 1918–1940 m.

22 Straipsniai spaudoje apie Žiežmarius

34 Žiežmarių miestelio vietovardžiai

46 Centrinė aikštė

53 Vilniaus gatvė

56 Žaslių gatvė

58 Vytauto Didžiojo (Dvaro) gatvė

66 Kauno gatvė

69 Post Scriptum

Aprašymas
ISBN

Aprašymas

UDK

SENŲJŲ ŽIEŽMARIŲ ALBUMAS

Išleido Kaišiadorių muziejus, J. Biliūno g. 26, LT-56121 Kaišiadorys
www.kaisiadoriumuziejus.lt
Spausdino .....